№ 64. ВТОРНИКЪ, 16 АВГУСТА. 1860. WTOREK, 16 SIERPNIA. № 64.

СТО ПЕРВЫЙ ГОДЪ СУЩЕСТВОВАНІЯ. SETNY PIERWSZY ROK ISTNIENIA.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ — KURYER WILEŃSKI

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА. GAZETA URZĘDOWA.

„Виленскій Вѣстникъ" выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ. Условія подписки: Цѣна за годъ 10 р., съ пересылкою 12 р.; за полъ года 5 р., съ пересылкою 6 р.; за четверть года 2 р. 50 к., съ пересылкою 3 р.; за 1 мѣсяцъ 84 к.— За объявленія платятся за строку 17 к. сер.

Кантора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

„Kuryer Wileński" wychodzi we WTOREK i PIĄTEK. Cena roczna r. sr. 10, z przesyłką 12 rub.; półroczna 5 rub., z przesyłką 6; kwartalna 2 r. 50 k., z przesyłką 3 r.; miesięczna 84 kop.— Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz po kop. sr. 17.

Bióro redakcyi w Wilnie, przy ulicy Biskupiéj (Dworcowéj), w murach po-uniwersyteckich.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Ст.-Петербургъ, 10 августа.

Государь Императоръ въ награду отлично-усердной службы Ковенскаго вице-губернатора, статскаго совѣтника *Корецкаго*, всемилостивѣйше соизволилъ въ 22 день іюля пожаловать его кавалеромъ ордена св. Анны 2 степ.

— Государь Императоръ, въ награду отлично-усердной службы Тельшевскаго уѣзднаго предводителя дворянства, коллежскаго ассесора графа *Чапскаго*, Всемилостивѣйше соизволилъ пожаловать его кавалеромъ ордена св. Станислава 2 ст.

— Указомъ правительствующаго сената, 4 іюля, произведены за выслугу лѣтъ, по вѣдомству министерства внутреннихъ дѣлъ: *въ коллежскіе совѣтники*— акушеръ Могилевской врачебной управы, надворный совѣтникъ Константинъ *Марциновскій;* по вѣдомству министерства финансовъ, *въ коллежскіе совѣтники*—совѣтникъ Ковенской казенной палаты, надворный совѣтникъ Матвѣй *Гемартъ-Лавриновичъ;* утверждены: по Минской палатѣ государственныхъ имуществъ—*въ чинъ губернскаго секретаря* — канцелярскій чиновникъ Клементій *Моннеротъ-дю-Мэнъ*, по званію дѣйствительнаго студента агрономіи Горыгорѣцкаго земледѣльческаго института; по Виленскому дворянскому депутатскому собранію—*въ чинъ губернскаго секретаря* — канцелярскій чиновникъ Люціянъ-Филипъ *Лыко*, по званію дѣйствительнаго студента Императорскаго Московскаго университета; переименованы: по почтовому вѣдомству—*въ провинціальные секретари*—помощникъ Кобринскаго почтмейстера, отставной поручикъ арміи Александръ *Новицкій*, соотвѣтственно его прежнему военному чину подпоручика; по вѣдомству Виленской казенной палаты—*въ губернскіе секретари*— опредѣленный исправляющимъ должность акцизнаго надзирателя по Вилейскому уѣзду, отставной поручикъ корпуса лѣсничихъ Михаилъ *Немиръ*, соотвѣтственно его прежнему военному чину подпоручика; произведены въ отставку: *въ коллежскіе ассесоры*—бывшій акцизный надзиратель въ Трокскомъ уѣздѣ, титулярный совѣтникъ Петръ *Рыдзевскій*.

— Указомъ правительствующаго сената, 7-го іюля, произведены за выслугу лѣтъ: по Витебской палатѣ уголовнаго суда—*въ коллежскіе секретари*—губернскіе секретари: столоначальникъ Александръ-Андрей *Ясенецкій-Война* и регистраторъ Ѳома *Заливскій; въ губернскіе секретари*—коллежскіе регистраторы: помощники столоначальниковъ — Михаилъ *Стржижевскій*, Аполіоніушъ-Елеутерій *Клодницкій* и канцелярскій чиновникъ Николай *Глыбовскій; въ коллежскіе регистраторы*—помощникъ столоначальника Иванъ *Шимкевичъ* и канцелярскіе служители: Аподонъ-Францъ *Чайковскій* и Владиміръ *Кулеша;* по Витебской губернской строительной и дорожной коммисіи—*въ коллежскіе ассесоры*—бухгалтеръ, титулярный совѣтникъ Константинъ *Станкевичъ; въ титулярные совѣтники*—коллежскіе секретари: правитель канцеляріи и дѣлъ общаго прусутствія Иванъ *Арнольдъ*, и помощникъ правителя канцеляріи Граціянъ *Лукашевичъ; въ коллежскіе секретари*—губернскіе секретари: чертежникъ Федоръ *Нестеровъ*, и писецъ Викентій *Александровичъ; въ коллежскіе регистраторы*—писецъ Николай *Счесновичъ;* по Виленской палатѣ уголовнаго суда—*въ коллежскіе секретари* — помощникъ столоначальника, губернскій секретарь Геронимъ *Тальвошевичъ; въ губернскіе секретари*—коллежскіе регистраторы: помощникъ столоначальника Иванъ *Стржалковскій*, и канцелярскій чиновникъ Карлъ-Эдуардъ *Верцинскій; въ коллежскіе регистраторы*—канцелярскіе служители: Фульгентій-Константинъ *Кржижевичъ*, Филипъ-Мартинъ *Билина-Постернаковъ* и Павелъ *Домбровскій*.

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

St.-Petersburg, 10 sierpnia.

Cesarz Jego Mość, w nagrodę odznaczającéj się gorliwością służby Kowieńskiego Wice-gubernatora, radzcy stanu *Koreckiego*, Najłaskawiéj raczył mianować go d. 22 lipca kawalerem orderu Św. Anny 2-éj klassy.

— Cesarz Jego Mość, w nagrodę odznaczającéj się gorliwością służby Telszewskiego Marszałka powiatowego, assesora kollegjalnego hrabiego *Czapskiego*, Najłaskawiéj raczył mianować go kawalerem orderu Św. Stanisława 2-éj klassy.

— Przez ukaz rządzącego senatu, 4-go lipca, za wysługę lat zostali mianowani: w wydziale ministerstwa spraw wewnętrz-nych — radzcą kollegjalnym: assesor Mohylewskiego zarządu lekarskiego, radzcą dworu Konstanty *Marcinowski;* w wydziale ministerstwa skarbu—radzcą kollegjalnym: radzca Kowieńskiéj izby skarbowéj, radzca dworu Maciej *Hemrat-Ławrynowicz;* zostali utwierdzeni: w Mińskiéj izbie dóbr państwa—w randze sekretarza gubernjalnego: urzędnik kancellaryjny Klemens *Monnerot-du-Maine,* jako rzeczywisty student agronomji Horyhoreckiego instytutu rolniczego; w Wileńskiem szlacheckiem zgromadzeniu deputacyjnem—w randze sekretarza gubernjalnego: urzędnik kancellaryjny Lucjan-Filip *Łyko,* jako rzeczywisty student Cesarskiego uniwersytetu Moskiewskiego; zostali przemianowani: w wydziale pocztowym—sekretarzem prowincjalnym: pomocnik pocztmistrza Kobryńskiego, odstawny porucznik armji Aleksander *Nowicki,* stosownie do uprzedniéj jego rangi wojskowéj podporucznika; w wydziale Wileńskiéj izby skarbowéj—sekretarzem gubernjalnym: naznaczony sprawującym obowiązek nadzorcy akcyzowego w powiecie Wilejskim, odstawny porucznik korpusu leśniczych, Michał *Niemir*, stosownie do uprzedniéj jego rangi wojskowéj podporucznika; został mianowany przy dymissji, assesorem kollegjalnym—były nadzorca akcyzowy w powiecie Trockim, radzca honorowy Piotr *Rydzewski.*

— Przez ukaz rządzącego senatu, 7-go lipca, za wysługę lat zostali mianowani: w Witebskiéj izbie sądu kryminalnego—kollegjalnymi sekretarzami—sekretarze gubernjalni: naczelnik stołu Aleksander-Andrzej *Jasieniecki-Wojna,* i regestrator Tomasz *Zaliwski;* sekretarzami gubernjalnymi—regestratorowie kollegjalni: pomocnicy stołonaczelników: Michał *Strzyżewski*, Apolonjusz-Eleutery *Kłodnicki* i urzędnik kancellaryjny Mikołaj *Hłybowski;* regestratorami kollegjalnymi: pomocnik naczelnika stołu Jan *Szymkiewicz* i kancellarzyści: Apolonjusz - Franciszek *Czajkowski* i Włodzimierz *Kulesza;* w Witebskiéj gubernjalnéj kommissji budowniczéj i drogowéj—assesorem kollegjalnym: huchhalter, radzca honorowy Konstanty *Stankiewicz;* radzcami honorowymi—sekretarze kollegjalni: rządzca kancellarji i spraw ogólnego zgromadzenia Jan *Arnold* i pomocnik rządzcy kancellarji Gracjan *Łukaszewicz;* sekretarzami kollegjalnymi — sekretarze gubernjalni: rysownik Teodor *Nesterow* i kancellarzysta Wincenty *Aleksandrowicz;* regestratorem kollegjalnym: kancelarzysta Mikołaj *Szczęsnowicz;* w Wileńskiéj izbie sądu kryminalnego—sekretarzem kollegjalnym: pomocnik naczelnika stołu, sekretarz gubernjalny Hieronim *Talwoszewicz;* sekretarzami gubernjalnymi—regestratorowie kollegjalni: pomocnik naczelnika stołu Jan *Strzałkowski* i urzędnik kancellaryjny Karol-Edward *Wierciński;* regestratorami kollegjalnymi: kancellarzyści: Fulgienty-Konstanty *Krzyżewicz,* Filip-Marcin *Bilina-Posternakow* i Paweł *Dąbrowski.*

ВИЛЬНО.

11 сего августа происходило ежемѣсячное засѣданіе состоящей подъ покровительствомъ Его Императорскаго Высочества Государя Наслѣдника Цесаревича, Вилен. археол. коммиссіи, подъ предсѣдательствомъ предсѣдателя гр. Е. П. Тышкевича.

Г. предсѣдатель открылъ засѣданіе объясненіемъ нѣкоторыхъ достопримѣчательностей въ Гнѣзнѣ и Курникѣ у гр. Дзялынскаго, посѣщенныхъ имъ нынѣшнимъ лѣтомъ и обратилъ вниманіе членовъ на значительное приращеніе музеума въ послѣднемъ мѣсяцѣ. Число лицъ сдѣлавшихъ приношенія было 34 (всѣхъ же жертвователей со дня открытія музеума было 1068); число пожертвованныхъ предметовъ 854. Въ этомъ числѣ особенно замѣчательно собраніе медалей относящихся къ исторіи Россіи, по Высочайшему повелѣнію, присланное монетнымъ дворомъ, вслѣдствіе ходатайства дѣй. члена, г. министра финансовъ А. М. Княжевича.—Въ числѣ приношеній дѣй. чл. гр. Дзялынскаго весьма важно изданіе его 7 томовъ извѣстныхъ *Acta Tomiciana.* По предложенію г. предсѣдателя дѣй. чл. Малиновскій объяснилъ содержаніе и значеніе этихъ актовъ въ историческомъ и археографическомъ отношеніи. И въ этотъ разъ, какъ уже неоднократно прежде, мы должны были удивляться необыкновенной памяти, глубокому знанію исторіи, вѣрности взгляда и изумляющему краснорѣчію достойнаго сочлена.—Въ заключеніе г. предсѣдатель поручилъ г. Малиновскому составить къ слѣдующему засѣданію письменное объясненіе столь важнаго предмета.

ИЗЪ ЗАБЫТАГО ПОРТФЕЙЛЯ.

III. Гаменъ.

Этюдъ.

(А. П. Колянковскому).

Gamin— Jeune garçon qui passe son temps à jouer ou à polissonner dans les rues. Ланде.

Пароходъ отправлялся въ пять часовъ утра. Нужно было вставать рано, чтобы успѣть еще разъ проститься съ знакомымъ, съ которымъ хотѣлось проститься, также какъ и вновь увидѣться—отъ всей души. А, согласитесь, что такіе проводы и встрѣчи очень рѣдки....

Рано утромъ, только что зардѣлась восточная сторона неба, свѣжій воздухъ, напоенный утреннимъ ароматомъ резеды и левкая, широкой волной ворвался въ комнату изъ распахнутаго окна въ мой уютный сидикъ.

Полусонный лакей настойчиво ворчалъ надъ самымъ ухомъ и сдергивалъ одѣяло:

— „Пора, сударь, пора!... Пароходъ скоро пойдетъ.... слышите-ли.... Ничего не слышитъ, а вѣдь послѣ бранится сами будутъ.... Право пора, о Господи Боже!..... баринъ, а баринъ!....

И вотъ послѣ пятичасоваго сна вскакиваешъ свѣжій, здоровый, бодрый, послѣднимъ быстрымъ движеніемъ стряхивая съ себя дрему и ночныя грезы... Въ самомъ дѣлѣ пора ужъ!

Скоро вспыхнутъ тучки, горы и потоки
А у бѣлой ручки розовыя щеки!...

Поетъ всякой поэтъ, или что то такое въ этомъ родѣ... Впрочемъ послѣдняго, т. е. бѣлой ручки въ моей средѣ непредвидѣлось... За то утро, какъ утро, весеннее утро было въ самомъ дѣлѣ великолѣпно....

Городъ еще спалъ. Пыль прилегла на широкой и длинной улицѣ и улица еще безлюдна.... Только будочникъ присѣлъ на порогѣ своей кельи, и полуспитъ— полубодрствуетъ; да нѣтъ—нѣтъ и клюнется, какъ говорятъ у насъ, носомъ въ колѣни.... Только ночной сторожъ, сѣдой отставной служивый лѣниво плетется домой и, прищуривъ свои сонные глаза, присматривается къ рдѣвшему востоку и къ полупрозрачнымъ легкимъ облакамъ, зарумянившимся отъ солнца.... Маленькая пестрая дворняшка, понуривъ голову и прижавъ хвостъ, скромно плетется за своимъ хозяиномъ нога въ ногу. Какъ будто тоже сознаетъ, что и она покончила свою службу.,.. И вотъ въ послѣдній разъ изъ за угла переулка раздался стукъ сторожевой доски и сиплый голосъ караульщика,— послѣдняго оффиціальнаго представителя городской ночи...

А вотъ и представительницы утра. Двѣ кухарки, заспанныя и неумытыя, почесываясь и зѣвая во все горло, подгоняютъ двухъ коровъ чрезвычайно флегматическаго вида.

— „Да нужъ ты, ледящая, тоже по сторонамъ засматриваться!....

— „Хорошенько, аспани, ужъ разомъ и мою Пеструшку хлыстомъ... Она тоже недолюбливаетъ!"

Оказалось, что пеструшка точно также не долюбливаетъ хворостины, какъ и чернушка.

Чѣмъ ближе къ старому городу, къ пристани, тѣмъ оживленнѣе—и люднѣе. Евреенокъ, поддерживая свою молитвенную пеструю накидку, рысцой пробѣжалъ въ школу. Какой то мужикъ Жмудинъ выѣхалъ на парочкѣ тощихъ и малорослыхъ лошадокъ, и съ большимъ аппетитомъ дожеваетъ на пути остатки своего незамысловатаго завтрака. Вотъ ужъ и Аржановъ, занимающій здѣсь амплуа своего земляка Виленскаго Мухина, т. е. торгующій всѣмъ начиная отъ полушубковъ и дегтя, до чая и галантарейныхъ товаровъ, подошелъ къ своей лавкѣ и перекрестясь на всѣ стороны, начинаетъ опускать засовы.... Молодецъ изъ его же лавки стоитъ подлѣ и торопливо прикрываетъ цѣлой пригоршней ротъ и широко зѣваетъ...

— „Господи поми.... о...охъ... аахъ.... помилуй! шепчетъ малый и крестится....

А небо рдѣетъ все шире и шире..., а утренній легкій вѣтеръ ласковой волной охватываетъ и ласкаетъ лицо...

На паперти костела, припавъ головой почти къ самой двери, свернулся мальчикъ лѣтъ двѣнадцати... Курчавые взъерошенные волосы закрыли лицо.... ротъ полузакрытъ; только одни дѣти способны такъ беззаботно раскрывать ротъ во время сна. Голая рука, обнаженная до самаго плеча закинута на голову, подъ которой комкомъ смялась какая то полурастрепанная шапка.... Другая рука, какъ будто инстинктивно ища тепла, спряталась у самой груди подъ рубахой и выглядываетъ сквозь прорѣхи... кругомъ ни армяка, ни курточки... Нѣсколько полурасползшихся кусковъ холста—и только..... Свѣжесть и влага весенняго утра свободно охватываютъ молодое тѣло—и мальчуганъ жмется, все тѣснѣе и тѣснѣе свертывается въ клубокъ, обнаженная нога ищетъ мѣста потеплѣе на холодной плитѣ, а крѣпкій беззаботный дѣтскій сонъ упорно не уступаетъ передъ холодомъ и свѣжестью утра.

Бѣдный ребенокъ!...

(Продолженіе впредь).

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

POGLĄD OGÓLNY.

Pierś swobodniéj odetchnęła; niebezpieczeństwo najazdu austryjackiego na Piemont, ani jest tak blizkie, jak ostatnie wiadomości zapowiadały, ani w takich warunkach przedsięwziąść się mające, jak przyjaźne Austrji dzienniki siliły się wmówić. Hr. Rechberg nie tylko nie doręczył owéj groźnéj noty gabinetowi turyńskiemu, ale nawet nie znosił się z nim ani wprost, ani pośrednio. Jeżeli co podobnego zaszło, to chyba ustnie w rozmowie jego z margrabią de Moustier w Wiedniu i ks. Metternicha z panem Thouvenel w Paryżu. Zapewne groźby Garibaldiego, że Wenecję zdobędzie, mogły dać powód hr. Rechberg do zażaleń; wychodzące ze zwykłéj kolei działania dyktatora, podobnież upoważniały gabinet austryjacki do uwag, mających jeszcze w dyplomacji ogromne znaczenie; inne atoli względy zatrwożyły przyjaciół ludzkości, a więc sprawy włoskiéj, oto obawa, czy ks. rejent nie zaszedł daléj w swych obietnicach względem Austrji, niż cała jego polityczna przeszłość wnosić dozwalała; oto czy kroki nieprzyjacielskie nie wybuchną z przeszłoroczną nagłością; czy Austrja, która nazajutrz po klęsce Solferyńskiéj wnet uzbrajać się poczęła i w czworoboku swoim stoi w gotowości do boju, nie uderzy na wojsko piemonckie, jeszcze nie do końca urządzone. Tymczasem najdowodniejsze wiadomości, że nota hr. Rechberg nie istnieje, że ks. rejent tylko w przypadku, który się zapewne nie ziści, pomoc swą przyrzekł, ukoiły wszelkie na ten raz obawy. Zapewne sprawa włoska nie załatwi się bez wielkich cierpień, ale czas, który gdzieindziéj stan rzeczy pogorszyć może, na półwyspie będzie skutecznym lekarzem dźwigającéj się z wiekowéj niemocy ludności, będzie najlepszym sprzymierzeńcem osamotnionéj włoskiéj potęgi. Dotąd zasada niewdawania się zbrojnego państw obcych, nie tylko trwa w całéj swéj mocy, ale nawet, uznana przez Prusy, daje Piemontowi najdostateczniejszą rękojmię bezpieczeństwa od austryjackiéj napaści; blizko przyszły sejm pruski wyjaśni, co w polityce jego rządu ukrywa się za chmurą i znanem swojem spółczuciem ku Włochom, a głębokim wstrętem ku Austrji, na dalszy rozwój polityki swego kraju dobroczynnie wpłynąć musi. W téj przerwie czasu działania Garibaldiego dojrzeją, oględność, z jaką główne zadanie życia swojego przeprowadza, jest wróżbą powodzenia. Znalazł on wprawdzie w gabinecie Spinelli tém trudniejszych do zwyciężenia przeciwników, że wszystkie ich kroki znamionuje prawość zamiarów i sprężystość w ich dokonaniu. Obojętność ludu neapolitańskiego, w stolicy przynajmniéj postrzegana, powinnaby może odradzać Garibaldiemu wylądowanie, ale ta obojętność zdaje się być pozorną; za ukazaniem się bohatera, którego lud neapolitański przywykł nazywać: Amico don Peppino (przyjaciel pan Józieczek), obojętność zniknie i uniesienie z tém większą mocą te zapalne głowy ogarnie. Opatrzność, cudownie dotąd kierująca włoską sprawą, dozwala ufać, że jéj miłosierdzie doprowadzi ją do końca. Daremne są trwogi, że cesarz Napoleon lęka się zjednoczenia całéj ludności półwyspu pod jedno berło, że oświadczony w obec całego świata powód złączenia Sabaudji z Francją, to jest wzrost królestwa piemonckiego, pozostanie i nadal dźwignią jego polityki, że, w razie zlania się w jedną całość Włoch południowych z północnemi, zażąda nowych ustępstw, i że zawsze pragnąć będzie, aby półwysep nie złożył królestwa jednolitego i potężnego. Zawiść Anglji wskazała Napoleonowi nowe drogi postępowania. Zamysł wyniesienia Hiszpanji na mocarstwo pierwszego rzędu nie wypłynął jedynie z rycerskiéj zalotności kochającego męża, który chciał ojczyznę swéj najmilszéj opromienić dawnym blaskiem potęgi i znaczenia, jakiemi przed wieki jaśniała; głębsze i rozleglejsze widoki przewodniczyły téj szczęśliwéj i w chwili natchnienia powziętéj myśli; liga ludów romańskich, wiarą, językiem, pobratymstwem plemion złączonych, uśmiechała się daleko w przyszłość przenikającemu gieniuszowi cesarza; rozwijał się przed nim wspaniały obraz 75 milionowego związkowego państwa; nie mógł on zapomnieć, że na drugiéj pół-kuli świata żyje plemie hiszpańskie, pełne ogromnéj choć rozbujałéj siły, walczące z plemieniem Anglo-saksońskiem, które i tam na nowym lądzie, jak tu na dawnym, na każdym kroku czyni wstręty romańskiemu światu, nie mógł nie widzieć, że ta głęboka, więcéj przeczuciem niż rozumowaniem żyjąca, nienawiść Anglji przeciw Rzymowi, ma głębsze swoje przyczyny niż te, które w teologicznych zawiłościach leżą. Wszystko to razem wzięte kazało cesarzowi Francuzów starać się o wprowadzenie do wielkiéj europejskiéj rady sąsiedniéj Hiszpanji, torując zapewne drogę do wejścia do niéj w swoim czasie sąsiedniemu królestwu włoskiemu. Tak działając wiedział, że niewątlić, ale wzmacniać obadwa skrzydła téj nowéj, bezprzykładnéj w dziejach świata i pełnéj w przyszłości błogosławieństw potęgi, był powinien, że nie obawy zasiewać, ale ufność krzepić za Pireneami i Alpami należało, a więc mylą się ci wszyscy, co sądzą, że, w obec tak olbrzymiego zamiaru, Napoleon czyhać zechce na okruchy brzegów włoskich, na wyspy, jak Sardynja lub Elba, któreby nic do rzeczywistéj mocy Francji nie dodały, a zepchnąć by ją tylko mogły z téj wielkiéj, promiennéj, dziejowéj drogi, na którą wprowadzić ją cesarz Napoleon usiłuje. Anglja wzięła na siebie obowiązek ogłoszenia wyroku, że Europa, Hiszpanji wstępu do swojego wieca odmawia. Może Napoleon to przewidział, może tak niesprawiedliwy postępek odpowiadał nawet jego tajemnym chęciom, aby upokorzona w swéj dumie, obrażona w swéj miłości własnéj, dawna Iberja, tém silniéj przylgnęła do Francji i tém wytrwaléj dopominać się poczęła o służące sobie prawa. Napoleon postanowił w powrocie z Algieru zawinąć do Barcelony, gdzie królowa Izabella znajdować się będzie; dzień 20 września przeznaczony jest na to widzenie się sąsiednich władców, może w tym dniu położony zostanie węgielny kamień romańskiéj ligi, która jedynie byłaby zdolną nie obalić, bo wszystkie myśli wielkie i dodatnie, budują nie burzą, ale zwrócić przewagę angielską na właściwszą i bliżéj dobru ludzkości odpowiadającą drogę.

W sprawie wschodniéj tak prędko nic stanowczego zajść niemogło. Świeższe wiadomości z Syrji nie nadeszły, pocieszający tylko objaw zajaśniał w Anglji; ministrowie zdają się przychylać do widoków Rossji i Francji, że system dotychczasowego zarządu krajów chrześcijańsko-tureckich sam siebie potępia; złożone papiery, tyczące się obecnéj wschodniéj sprawy, na stole parlamentu, obejmują pełen znaczenia list lorda Dufferin, który zdaje się zwiastować, że mocarstwa w bezpośredniéj władzy dywanu tych krajów niezostawią. A lubo jeszcze teraz nie przyjdzie do zadośćuczynienia wymaganiom sprawiedliwości, lubo państwo tureckie nie zniknie z karty świata, jednak już dobija godzina, w któréj ludzkość zostanie zemszczoną i wiekowe zbrodnie odniosą zasłużoną karę.

WŁOCHY.

PIEMONT. Turyn, *14 sierpnia.* Dziennik *Le Constitionnel* umieścił list, pisany ze stolicy piemonckiéj do głównego swego redaktora p. Grandguillot; trafny pogląd na sprawy włoskie, żywy zajmujący a wierny ich obraz skłania nas do umieszczenia go w zupełności: „Chcę dać obraz obecnego położenia. Francja, sprawiedliwie żywo jest zajętą i rzezią syryjską i uzbrojeniami angielskiemi, ale nie powinna zupełnie zapominać o Włochach, ani o wielkich zdarzeniach, których ten kraj jest dzisiaj widownią. Byłoby to, w każdym razie, nagannem, bo Włochy, w odrodzeniu swojem, wchodzą teraz w stanowczy okres przesilenia; stawią na jednę kartę, i bodaj bez rozmysłu, swą zgubę lub ocalenie. Na téj drodze, na którą wtrąciła je wyprawa Garibaldiego, za dwa miesiące, albo zostaną wolnemi i zupełnie niepodległemi, albo Austrja zapanuje znowu, ale tym razem, już od Messyny aż do Turynu. Jedno z dwojga koniecznie nastąpić musi. O! jeżeli dziejodziwowe wyprawy mają swą poezję, mają też swą niebespieczną rzeczywistość! Znam Włochów, nawet skłonnych do najsłodszych nadziei, których ten dwoisty obrót rzeczy głęboko porusza. Znam innych, pełnych otuchy i nie taję, że od ostatnich, a tak ważnych korzyści, osięgniętych przez Garibaldiego, liczba ich wzrosła ogromnie. Nieszczęściem, w miarę jak zarozumiałość ostatecznego powodzenia, co raz więcéj upaja ludność, kłopoty rządu królewskiego ogromnie wzrastają.

„Jak to? zapytasz; chwilę zastanowienia, a zrozumiesz, że niesłychany rozwój, jaki w całych Włoszech przybiera wpływ dyktatorski musiał niepokoić i rzeczywiście niepokoi gabinet turyński; widzi on bowiem współzawodniczą potęgę podnoszącą się obok własnéj, potęgę, któréj programat, pierwotnie najcnotliwszy i najwierniejszy, może skazić się pod gorszącym wpływem ciągłego powodzenia. Tyle już widziano przykładów podobnych politycznych zwrotów. Nakoniec, zapewniam ciebie, a wiesz, że nie jestem pochlebcą, w tych obawach gabinetu turyńskiego więcéj jest zaprzania się i troskliwości, niżby rozumiano. Lęka się on więcéj o stratę wolności włoskiéj, niż o stratę panowania nad półwyspem, które stateczny postęp zdarzeń zdaje się mu przyrzekać; wie on, że około Garibaldiego snują się ludzie, których przeszłość jest złowroga, teraźniejszość niezbadana, a przyszłość niezawodnie socjalistowska. Lęka się wpływu tych ludzi, nie mających nic do stracenia, a wszystko do zyskania, mówię wpływu, nie na Garibaldiego, który z własnéj pobudki dał gabinetowi słowo, a kiedy Garibaldi da słowo, to niezawodnie go dotrzyma,—ale na część otaczających go osób, a nawet na ludność, zawsze gotową, po wybrnieniu z niebespieczeństwa, rzucić się w niebespieczeństwo w prost przeciwne. Znajdujemy się tu w kraju mytów Charybdy i Scylli. Słowem, rząd królewski lęka się podchwycenia, zamachu mazzinistów, którzy nie dla czego innego krok w krok wieszają się nad Garibaldim tylko w nadziei zebrania, w danéj chwili, owoców jego świeżych zwycięztw. Owoż hr. Cavour wie dobrze, że najmniejszy pozór demagogji na półwyspie, może na zawsze zgubić sprawę włoską. Jeśliby ten pychą nadęty trybun, którego nazywają Mazzinim, miał choć cień patryotyzmu, już dawno powinien by dobrowolnie ustąpić z publicznéj widowni i wiedzieć, że samo jego nazwisko, tak wewnątrz jak zewnątrz, wystarczy do wzbudzenia nie ubłaganych wrogów Włochom i do zrażenia nazawsze ich przyjaciół. Ale co tam przyszłość obchodzi takiego człowieka, który sam dla siebie ma cześć bałwochwalczą. W pośród takich to niepokojów, nadeszły z Neapolu do Turynu przełożenia przymierza. Pp. Manna i Vinspeare przybyli w imeniu Franciszka II wezwać Piemont do połączenia się z królestwem obojga Sycylji, dla objęcia spólnego kierunku ruchu włoskiego i doprowadzenia go do celu. Przełożenie było dziwne i zupełnie niespodziane. Jak można było przewidzieć, że dwór neapolitański, tak przed kilku miesiącami wyniosły, i pogardliwy, odpychający braterską rękę, którą Piemont, za radą Francji ku niemu wyciągał, jak przewidzieć było, że tenże dwór pełen przestrachu, zrospaczony, wyciągnie z kolei rękę błagalną i pierwszy odwoła się do imienia Włoch i dopraszać się będzie przymierza zaczepnego i odpornego między ich rozmaitemi krajami! O! gdyby pomyślano o tém nazajutrz bo bitwie solferyńskiéj, ileż by to do dziś dnia posunięto się na téj drodze!

„Gabinet turyński nie odepchnął wymuszonych przełożeń gabinetu neapolitańskiego i wszedł w rokowanie z pp. Manna i Vinspeare. Hr. Cavour wielokrotnie widywał się z nimi; przyjmowano ich w Turynie dyplomatycznemi obiadami; stosunki między posłami neapolitańskimi i ministrami piemonckimi były tak uprzejme, iż uwierzono chwilowo, że układy wezmą pożądany obrót. Tymczasem inaczéj się stało. Jeśliby, dla zawarcia przymierza, potrzebne tylko były mnogie i zdumiewające ustępstwa ze strony Franciszka II, bez wątpienia rzeczyby doszły. Posłowie neapolitańscy zgadzali się na wszystko, a nawet, w swojem imieniu, czynili trudne do wiary obietnice: konstytucję liberalną w Neapolu, sprężyste spółdziałanie w Rzymie, dla otrzymania reform w państwie kościelnem, przymierze zaczepne i odporne przeciw nieprzyjaciołom włoskiéj niepodległości, nawet przeciw Austrji. Przez chwilę hr. Cavour mogło zdawać się, że znalazł w nich ludzi przywiązańszych niż on sam, do sprawy włoskiéj. Napróżno doświadczał posłow rozmaitemi sposobami, napróżno gromadził jedne po drugich stanowcze warunki, na każdym kroku ustępowali i tym sposobem zmuszali gabinet turyński do podpisania przymierza, do którego tak przylgnęli: zrozumieć to łatwo, iż spodziewali się za jego pomocą bezpośredniego ocalenia tronu swojego króla. Ale przypuszczając, że jeżeli gabinet turyński przywiązywał wielką wagę do ocalenia tego tronu, musiał przywiązywać jeszcze większą, aby się sam nie naraził, a nie był tak głuchym, aby nie słyszał, że mniemanie powszechne coraz głośniéj odzywało się przeciw saméj nawet zasadzie przymierza; dzienniki liberalne, prośby pojedyńcze i zbiorowe były stanow-

---

STUDJA

NAD UKRAIŃSKĄ LITERATURĄ DZISIEJSZĄ.

przez

Leonarda Sowińskiego.

(Dalszy ciąg ob. N. 63).

Nierównie pomyślniejszym był stan dawniejszéj Rusi Halickiéj, nie objętéj zarządem Litwy. Ta coraz silniéj rozwijała swobody miejscowe i coraz więcéj równała się z Polską, z niemałém przerażeniem arystokracji litewskiéj. Przywileje zawarowane od Jagiełły dla szlachty polskiéj w Jedlnie (1430), obejmując i Ruś, znosiły w niéj wszystkie ciężary służebności, daniny i podatki, oprócz dwóch groszy od łanu, które płacono i w Polsce. Nowy przywiléj 1433 zapewnił szlachcie ruskiéj zupełnie te same prawa, jakiemi cieszyła się Polska. Ściągało się to do szlachty obrządku łacińskiego: lecz kiedy unja florencka zbliżyła oba wyznania, przywiléj 1443 też same prawa rozciągnął na szlachtę unijacką.— Wkrótce Ruś odwdzięczyła się Polsce całą plejadą najznakomitszych pisarzy.

Litwini i rusini Wielkiego Księstwa z zazdrością spoglądali na Podole i Wołyń: lecz panowie rady litewskiéj ani słyszeć o odmianach nie chcieli. Ustalenie feudalnego porządku ogołociło miasta ruskie z obrońców praw ich i swobód; bojary strąceni zostali do nicości; sami kniaziowie ruscy przykrzyli sobie panowanie litewskie. Ruś czuje, że przez Litwę jest ujarzmioną, a patrząc na braci zachodniejszych, ztamtąd wygląda swobód i wyzwolenia. Panowie, przeczuwając niebezpieczeństwo, usiłują oderwać się od Polski i powrócić do posiadania Podola. Nie szło im o narodowość litewską, gdyż sami mówili i pisali po rusku, a szło im o to, ażeby gminnem urządzeniem Rzeczypospolitéj poniżeni nie byli. Nawyknienie do dawnego porządku, mimowolnie opiera się nowemu, tém silniéj jeżeli nowość jest innéj natury. Lecz trudno było zaradzić gotującemu się przeobrażeniu. Ruś cała, składająca ziemie Wielkiego księstwa i sama Litwa czynnie uprawianemi były przez narodowość polską. Kolonizacja, język, obyczaj polski, nadzieje i wolności obywatelskie,—wszystko to wypowiedziało wojnę arystokracji litewskiéj; rozdwojenie zaś i niesnaski przez nię szerzone zniechęcały jedynie Polaków, lecz postępu wstrzymać nie mogły. Łatwo było zwyciężyć Litwie podnoszący się pierwiastek ruski w politycznym zamachu Glińskiego, lecz trudniéj było rozprawić się oń z Polską. Na Podlasiu, na Wołyniu i na Podolu obyczaj i mowa polska krzewiła się po miastach i w obywatelstwie, imie szlachty przybierającém. Toż samo było w ziemiach litewskich i w ziemiach ruskich ku Smoleńskowi rozciągłych. Pomienione nazwisko posuwając się daléj i daléj, stało się punktem zetknięcia i węzłem jednoczącym krainy te z Polską. Statut litewski jest najwymówniejszém świadectwem wpływu, jaki Polska na Litwę wywrzeć umiała.

Za Zygmunta Augusta przenarodowienie się Litwy i Rusi i dzieło zjednoczenia ich z Polską, zbliżały się do końca. Zatrzymując się na tym pamiętnym okresie, przypatrzmy się po raz jeszcze obliczu obu narodów. Stosunki towarzyskie litewsko-ruskich stanów wyższych i niższych, nieskończenie różniły się od tych, które widzieliśmy w Polsce. Tutaj był gmin szlachecki, i nie szlachecki, wolny, albo poddany; gmin szlachecki wyobrażając wolę powszechną, dopełniał wszechwładztwa narodowego na zasadach zupełnéj równości. W księstwie Litewskiem byli także szlachta i chłopi poddani, byli mieszczanie i klassy nieszlacheckie wolne: ale szlachta, zawikłana w plątaninę wzajemnych służebnictw i zależności, nie posiadała żadnego politycznego znaczenia, a w obec niezliczonych, prawodawstwem obwarowanych zwierzchności, niepodobieństwem było odróżnić wolnego od niewolnego. W najopłakańszym stanie był gmin poddany. Niewolnicy przedawani byli jak bydło, a służba ich i robocizna zależały od woli panów. Poddany chłop odróżniał się od tamtych przymocowaniem do ziemi i pańszczyzną, acz określoną lecz nieustannie nadużywaną. Cząstka ziemi posiadana przez poddanego była niedzielną, a zatém dziedziczył jeden syn tylko, inni zaś zależeli od rozporządzenia pańskiego. Pomimo prawa, ani byt, ani zarobek, ani życie poddanych nie było pewne. Współcześni świadczą, że powszechnie pańszczyzna wynosiła pięć dni w tygodniu, czasami sześć nawet, a Rusin zapytywany dla czego robi w niedzielę, odpowiadał, że i w niedzielę jeść trzeba. Chłopi nie zbliżali się do pana bez datku, a często i dworskich obdarowywać musieli. Ubóstwo nieszczęśliwego gminu było przerażające. Nie wiele różnili się od poddanych i ludzię tak zwani wolni. Ci winni byli mieć powołanie, służbę lub rolę. Rolnicy brali u panów wolę, pospolicie na lat dziewięć, a skoro się nad ten czas zasiedzieli, przechodzili w poddaństwo. Taki sam był koniec niedotrzymania umowy. Jednocześnie z ludem i znakomitsza klassa ruskich obywateli, czy to bojarów czy grażdan, niesłychanego poniżenia doznała. Stanowisko grażdan tak dalece pozostawało narażoném na gwałty feudalnéj swawoli, że prawdziwą im ulgę przyniosła Magdeburia, całą klassę z krajowego obywatelstwa wyzuwająca. Ustanowienie województw, naprzód wileńskiego i trockiego a potém witepskiego, połockiego, mścisławskiego, kijowskiego i wołyńskiego, ograniczyło rozdawnictwo prowincji, ale nie zmniejszyło dziedzicznych możnowładzców, bezpośrednio od korony zależnych, obszernemi rozrządzających ziemiami, a przeto zwierzchników mnóstwa właścicieli ziemskich. Ci ostatni nosili tytuł bojarów lub kniaziów, lecz gdy stali się zależnymi od rozmaitego rodzaju panów, nazwa bojara straciła zaszczytne znaczenie swoje, tytuł zaś kniazia tak się spospolitował, że całe już okolice zaludniały się kniaziami.—Służebność dotykała wszystkich zarówno, często upakarzająca, nigdy zaszczytna, bo nie podniesiona do charakteru służby publicznéj a na osobistéj zawisłości polegająca.— Podobny stan rzeczy oddawna niecierpliwił większą część Litwy: oddawna też pod naciskiem żądań powszechnych ustępować zaczęły uciążliwości niektóre. Za Zygmunta Augusta polepszenia szły coraz chyżéj. Horodelska ustawa wprowadzona została w życie. Upoważnienie Wielkiego Księstwa do mianowania posłów na sejm stworzyło reprezentacją krajową. Sądy ziemskie ułatwiły wykonywanie sprawiedliwości. Nowa redakcja Statutu, 1564, zachowując dawne prawa książęciu i panom rady, nadała stanowi szlacheckiemu sejmiki i seim z trzech stanów, Wielkiego Księcia, senatu i posłów ziemskich, złożony. Polityczne i towarzyskie przeobrażenie postępuje coraz gwałtowniéj. W 1564 August wyrzeka się dziedzictwa do Litwy i tron jéj łącznie z polskim uznaje wyborczym. W 1566 uwalnia mieszkańców od najwyższéj swojéj z prawa feudalnego własności. Odtąd każdy szlachcic mocen jest rozporządzać swoim majątkiem jak się mu podobało— odłużyć, sprzedać, darować. Dla skuteczniejszego stawienia oporu klassie przemożnéj, wypadało pomnożyć massę szlachty. Zygmunt August uszlachca wielką część ludu, tworzy zaścianki szlacheckie, urządza całe gminy szlacheckie na Polisiu w Owruckiem i w innych punktach Rusi, obdarza klejnotem mnóstwo chrześcijan wszelkiego wyznania i ma-

cze w tym względzie. Byłoby nierozważnem nie przewidzieć z góry, jak zgubny wpływ wywarłby we Włoszech ten wsteczny krok Piemontu. We 24 godzin, ogromna liczba stronników jedności stanęłaby pod chorągwią innego wodza, a wiesz jaki człowiek uosabia jedność włoską, skoroby Wiktora-Emmanuela odstąpiono. Trudno było znaleść środek do wyjścia z kłopotu; lecz wówczas, kiedy pełnomocnicy neapolitańscy sądzili się być pewnymi powodzenia, hr. Cavour znalazł ten środek. Układy aż dotąd toczone, tak pomyślny brały obrót, iż niepodobna było dłużéj odkładać królewskiego posłuchania. Nakoniec przyszło do niego. Król przybył do Turynu, przyjął p. p. Manna i Vinspeare. Nie wiem z pewnością, co posłom odpowiedział, ale to pewna, że od posłuchania królewskiego, rokowania przyjęły zupełnie odmienne znamię, albo, ściśléj mówiąc, rzeczywiście zostały zawieszone: „Ponieważ zgodziliśmy się na jedno, powiedziano posłom, potrzeba abyście doprowadzili swego króla do możności dotrzymania obietnicy. Dziś władza jego jest zachwiana; wsteczne i rewolucyjne prądy miotają nim w przeciwnych sobie kierunkach, z jednéj strony wojsko odnawiające posłuszeństwa, z drugiéj lud gotowy do powstania. Garibaldi zagraża mu, aby nie rzec, że już nim zachwiał zupełnie. Starajmy się przede wszystkiem przywrócić w Neapolu powagę władzy, aby w mających się przyjąć zobowiązaniach, obie strony były równie pewne dotrzymania obietnic.“—I aby dowieść swojéj dobréj wiary, że pragnie w granicach swego wpływu, postawić gabinet neapolitański w możności zawarcia z sobą układu, gabinet turyński oświadczył, iż poradzi Garibaldiemu zatrzymanie się na obranéj drodze. Stąd powstał list królewski przesłany dyktatorowi przez p. Litta Madignani. „Przywrócenie więc władzy królewskiéj w Neapolu, było położone za wyraźny warunek przymierza, t. j. gabinet turyński chciał wziąść za osnowę przymierza to właśnie, co w myśli gabinetu neapolitańskiego miało być jego owocem. Nie należy jednak sądzić, żeby to ze strony hr. Cavour było tylko wybiegiem; prezes ministrów działał szczerze; żądając od Franciszka II, aby przed oglądaniem się za sprzymierzeńcami, naprzód utrwalił swoją władzę; i rzeczywiście nie mógł inaczéj postąpić. Powiedziałem wyżéj, że ten krok pozbawiłby rząd piemoncki stronników i nieodzownieby go osłabił, należało mu więc szukać wynagrodzenia w przedstawianem przymierzu, tak, aby straconą siłę z jednéj, mógł znaleść z drugiéj strony. Najgorsze zaiste położenie byłoby po zerwaniu z najlepszą częścią stronnictwa jedności, znaleść się odosobnionym w obec zdetronizowanego sprzymierzeńca. W takim bowiem składzie rzeczy, ruch włoski poszedłby samopas i Bogu wiadomo dokądby go marzenia mazinistowskie zaniosły. Cóż stało się? Garibaldi nie usłuchał rady królewskiéj i jednem z następstw téj nieuległości było narażenie rządu neapolitańskiego na coraz większe niebezpieczeństwa. Widzisz więc, że pytanie przymierza neapolitańskiego, o które Franciszek II błaga, którego Wiktor-Emmanuel nie odrzuca, które więcéj obudza we Włoszech nieufności, niż spółczucia, wiruje w błędnem kole, obarcza niesłychanemi kłopotami gabinet neapolitański, niepokoi też gabinet turyński, na którym ciężą inne troski. Ruch objawiający się zewnątrz jego obrębu i wbrew jego woli, nie mało mu stawi przeszkód; musi go trwożyć obok jego własnego wpływu, ciągle wzrastający wpływ, który nie chce ulegać kierunkowi, wręcz zrywa ze wszystkiemi przyzwoitościami politycznemi i który wmawia w siebie, że własną siłą i według swego sposobu widzenia wyzwoli Włochy.

„Powodzenia Garibaldiego w Sycylji zawróciły głowę Włochom, rozniecily w nich zapał, którego wzbudzić w sobie nie umieli, gdy przed rokiem cesarz rzekł do nich: „Umiejcie być dziś żołnierzami, jutro będziecie obywatelami:“ Dziś cała młodzież rzuca się do broni i biegnie do Sycylji. Jest to gorączka, upojenie, wystąpienie z brzegów; trzeba być świadkiem tego zapału, aby mu wierzyć; doścignął on nawet szeregów wojska; oficerowie i żołnierze zbiegliby gromadnie, gdyby władza wojskowa nie podwoiła dozoru i surowości w przeszkodzeniu tym biednym szaleńcom do zamiany ich stanu wojskowych regularnych na niepewny stan ochotników, munduru piemonckiego na koszulę czerwoną i kapelusz z Garibaldowskim pióropuszem. Dla tego też *Opinione* nie dawno w ogłoszoném piśmie nazwała wrogami ojczyzny i spólnikami Austryjaków wszystkich, co starają się pozbawić wojsko żołnierzy, zwłaszcza w chwili, w któréj kraj potrzebuje wszystkich swoich obrońców. Dzieją się dziwne rzeczy, którym nie wierzyłbym, żebym ich na własne oczy nie widział. Młodzieńcy najznakomitszych i najbogatszych rodzin, wydzierają się z domowego ogniska, znikają nieopowiednie z pod oczu rodziców, tylko, kiedy wieczorem nie wracają, stroskane rodziny zgadują dokąd poszli. Odpłynęli do Sycylji. Wymykają się pieszo, bez grosza, a rodzicom, w obec niezłomnego postanowienia, pozostaje tylko pochylić głowy. Zaraza ta pacholęta nawet opanowała. Uciekają z ławek szkolnych do Sycylji. Zdarza się to w Mediolanie, w Turynie, wszędzie. Spółuczniowie zbierają składkę, wypróżniają woreczki w dłonie odjeżdzających i dumni są z tego czynu niewczesnego patryotyzmu. Zwierzchność szkolna uwiadamia rodzinę o zniknieniu dziecka; ale najczęściéj zapóźno. Czytałem przeszłego tygodnia, ogłoszone w dziennikach sycylijskich uwiadomienie podane przez jednego z ojców, szukającego swego syna; to uwiadomienie napisane z czułością. Przemawia do syna, iż ojciec wie, że się on w Sycylji znajduje, że mu nie przeszkodzi pozostać na wyspie, lecz iż doznałby największéj radości żeby go mógł widzieć, ucałować i dać mu trochę pieniędzy. Naznaczał mu miejsce widzenia się w jednéj z kawiarni palermitańskich. Dziecię miało lat 13!

„Rząd nie może przeszkodzić tym ucieczkom, bo nic by nie sprawił. Byłem przeszłego tygodnia w Mediolanie i widziałem jak 7000 Lombardów lub Wenecjan zaciągnęło się do Sycylji. Wielu odmawiano przyjęcia pod rozmaitemi pozorami; dopominano się o wstępne opłacenie od każdego, po 20 fr. do zarządu ubiorczego na zieloną bluzę z czerwonemi wyłogami, stanowiącą mundur legji lombardzkiéj. Ci którzy mieli tę ilość, oddawali ją natychmiast, wszyscy wypróżniali swoje woreczki na ręce werbownika, a jeśli co do niéj nie stawało, błagali ze łzami, aby przyjąć ich po zniżonéj cenie. Widziałem wyciągajacych w drogę tych ochotników; połowa ludności przeprowadzała ich do bram miasta z okrzykami i błogosławieństwem. Matki płakały, ojcowie upadali pod ciężarem smutku, a synowie śpiewali narodowe hymny. Upewniam ciebie, że sprzeczność téj boleści, tych gorączkowych uniesień, tego zapału płochości, były widokiem tak smutnym, iż wzruszenia mojego nie potrafię ci wyrazić.—Dokąd biegnie ta młodzież, ta dziatwa, i czy śmiertelna boleść, zadana rodzinom, będzie przynajmniéj użyteczną ojczyznie? Ten zapał niewczesny może, przeciwnie, pomnaża niebespieczeństwa.

„Nie przestają tu mówić o zmianie ministrów, ale wątpię aby udało się zbliżyć p. Ratazzi z hr. Cavour. P. Dabormida pracuje czynnie nad tém pojednaniem. Dałby Bóg, aby doszło! Do wyjścia z obecnego przesilenia wszyscy ludzie głowy i serca powinniby podać sobie ręce. Drżę na samą myśl wyjścia z gabinetu hr. Cavour. Bez przesady, dziś upadek jego, byłby upadkiem Włoch. *Caveat Imperator ne quid detrimenti Italia accipiat.*“ (Czuwaj cesarzu, aby Włochy jakiéj klęski nie poniosły).“

Dnia 14 sierpnia. Rozeszła się tu pogłoska, że minister neapolitański spraw zagranicznych, p. San-Martino, wydał okolnik oznajmujący, że każdy okręt, któryby usiłował wysadzić na brzeg garibaldystów, ściągnie na siebie strzały działowe floty i twierdz. W tymże okolniku ma być zakreślony czas, w ciągu którego jeśliby rokowania nie doszły, posłowie powinni opuścić Turyn. Ostatnia wyprawa, która wypłynęła z Genui, w liczbie 4000 ludzi, nie udała się do Sycylji, ale do Sardynji, tylko p. Bertani odpłynął do Messyny, dla porozumienia się z dyktatorem, gdzie rozkaże ją wysadzić. Może od tego rozkazu zawisła dola Włoch i Europy.

Hr. Cavour przewiduje, że w razie niepowodzenia Garibaldiego, rzeczy zmienią się na niekorzyść Piemontu. Dwór neapolitański jest niemal pewny, że odeprze napad i dyktatora *rzuci w morze;* takiego wyrażenia tam używają.

Genua przedstawia widok miasta nadzwyczaj ożywionego. Ulice mrówią się ochotnikami: jedni noszą koszule czerwone, drudzy błękitne, wielu kapoty szare, żołnierzy piemonckich z biretami, szczególnego kształtu. Nie są jeszcze uzbrojeni, ale trzymają się razem i można ich widzieć, jak z muzyką na czele, udają się do kościoła Zwiastowania na nabożeństwo. Nic więc dziwnego, że p. Farini uznał położenie rzeczy być niebezpiecznem. Utrzymują tu, że rozkazy jego będą najściśléj wykonane, szczególniéj względem zbiegów półkowych i młodzieży, która nie uczyniła zadość obowiązkom popisu wojskowego. Rzecz pewna, że wyprawy jawne ustaną, pośpieszono więc z wysłaniem wszystkich ochotników, zgromadzonych w Genui. Wielbiciele dyktatora i zapaleńcy są nadzwyczaj rozjątrzeni przeciw rządowi, który, jak oni uważają opuszcza dobrą sprawę.

Dnia 15 sierpnia. Okolnik p. Farini w ogólności sprawił dobre wrażenie, będzie on właściwie oceniony tak za granicą jak w kraju; dzienniki nawet oppozycyjne odzywają się o nim z pewnem umiarkowaniem; rząd przystąpił do spełnienia jego rozporządzeń; i tak w Genui zamknięto zakład robienia ładunków i po innych miejscach władze rozwijają stosowną czynność. Rozeszła się wieść, że p. Robert d'Azeglio przesłał tu doniesienie o świeżo odbytéj rozmowie z lordem John Russel. Minister spraw zagranicznych miał powtórzyć, że Anglja obstaje jednostajnie za zasadą nie mieszania się państw obcych w wewnętrzne sprawy włoskie, że zostawia samym Włochom ich urządzenie, że nawet upadek tronu neapolitańskiego nie może być powodem żadnéj zewnętrznéj na ich kraj napaści. P. Robert d'Azeglio napomknął o wypowiedzeniu wojny Austrji; na te słowa lord John Russel porwał się z krzesła i zawołał z żywością: „w takim razie, nie będziemy z wami.“ Ogólnie twierdzą, że to doniesienie posła piemonckiego z Londynu, jest prawdziwe.

Piszą z Mediolanu pod d. 15 sierpnia, że gubernator p. Massimo d'Azeglio uwiadomił przewodników garibaldowskich komitetów, iż wstrzymać się powinni od dalszych zaciągów. Ten rozkaz nie jest źle przyjęty przez powszechność, z téj mianowicie przyczyny, że spółcześnie, rząd zapowiedział utworzenie ruchoméj narodowéj gwardji; wszyscy bowiem jasno widzą, że wobec zbierających się niebespieczeństw nad północnemi Włochami, kraj może być zmuszonym do poruszenia wszystkich swoich sił żywotnych; niepodobna mu zatem zmniejszać liczby obrońców; lubo więc między stronnictwem arcypostępowem, a gabinetem zgoda istnieć nie może, zaufanie jednak, którém narod otacza hr. Cavour i jego spółpracowników, bynajmniéj się nie zachwiało. Dzienniki prawie jednomyślnie pochwalają okolnik p. Farini.

Dnia 16 sierpnia. Ciągle tu mówią o nastawaniu dyplomacji na prędkie załatwienie sprawy włoskiéj, która Europę nużyć poczyna. Baron Talleyrand powtarza, że jeśliby Piemont rozpoczął wojnę z Austrją o Wenecję, Francja dopomódz mu nie będzie mogła, nawet w razie klęski. Utrzymują, że list cesarza Napoleona do Wiktora Emmanuela, przywieziony przez kapitana Franconiere zawiera też same przestrogi. Nawet poseł angielski miał przemówić językiem zupełnie różnym od tego, jakim odzywają się ministrowie na parlamencie i redaktorowie po dziennikach. Bertani powrócił, lecz zatrzymał się w Sardynji, gdzie założył główne ognisko swych działań i gdzie osłonić je może większą tajemnicą. Zastępca jego w Genui, Mauri Mechi, dotąd nie usłuchał rozkazu rządu i nie zamknął swego biura. Zdaje się, iż chce jeszcze wysłać pozostałe oddziały ochotników.

KRÓLESTWO OBOJGA SYCYLJI.

Komitet neapolitański *zjednoczenia,* ogłosił manifest, w którym zapowiedział między innemi:

„*Zjednoczenie,* Odrzućcie każdy inny skład Włoch polityczny; nie przyjmujcie żadnych ustępstw zjednoczeniu przeciwnych.

Wolność. Wyzwolcie się z lękliwéj szkoły politycznych rzezańców i gardźcie trwogą, którą ta szkoła ciągle wam wraża.

Wszechwładność ludu. Niech kraj zbawi kraj! Siła zbiorowa niech odzyska swoje prawa, nie ulegające przedawnieniu. Niech kraj urządzi się, w imię własnego prawa, niech, w moc tegoż prawa, obierze na króla Włoch odmłodzonych i silnych Wiktora-Emmanuela i ustali tron jego w nieśmiertelnem mieście Rzymie!“

Dziennik *la Patrie* podaje następny obraz położenia królestwa i postępowania ministrów Franciszka II: „Gabinet neapolitański wystąpił stanowczo do czynu i ogłosił Neapol w stanie oblężenia, rozwiązał komitety wyborcze, zgromadził znaczne siły dla obrony stolicy i wszędzie przygotował środki oporu przeciw najazdowi. Przyznać należy, że ministerstwo nie mogło inaczéj postąpić, bez narażenia się na zarzut niedołęztwa, słabości, lub nawet zmowy z Garibaldim. Przyjął on nader trudne zadanie utrzymania konstytucji; cześć nakazywała mu, albo śmiało stanąć do walki, albo śmiało złożyć urzędowanie. Nikt nie mógł by go potępić, jeśliby w obec trudności, których nie był sprawcą, ustąpił ze swego stanowiska; ale jego usunienie może byłoby hasłem upadku dynastji neapolitańskiéj. Franciszek II, choćby dziś zamiary jego były najuczciwsze, zostawiony sam sobie, musiałby rzucić się w ręce kamarilli, a wytężona reakcja przyspieszyłaby tylko tryumf Garibaldiego. Ministrowie postanowili pozostać na miejscu i użyć wszystkich sił na zahamowanie biegu zdarzeń; jeśli padną, pozostanie im chwała spełnionéj powinności, bo głos powszechny nigdy nie jest niesprawiedliwym dla zwyciężonych, którzy dowiedli mocy ducha i używali uczciwéj broni. Ministerstwo liberalne jest dziś jedynym puklerzem króla neapolitańskiego; jest ono przedstawicielem wznowionéj konstytucji; obowiązkiem jego jest jéj obrona przeiw wszelkim zamachom tak tych, coby chcieli przekroczyć jéj granice, jak i tych co obalić ją pragną. W tém co czynią, nie wychodzą z obrębów prawa. Wprawdzie ministrowie mają przeciw sobie stronnictwo wsteczne, krzyżujące jego działania i stronnictwo zapędne, trzymające z Garibaldim. Nie wspiera go nawet ogólna życzliwość ludu, czyhającego na rozwiązanie z obojętnością i w tém przekonaniu, że każdy obrót rzeczy będzie dlań korzystnyni, nie wierzy bowiem we wskrzeszenie przeszłości. Temu to uczuciu zapewne przypisać należy spokojność, z jaką ostatnie rozporządzenia przyjęto. Neapol też przywykł do stanu oblężenia i nie porusza go bynajmniéj taka fraszka; zdaje się nawet, że przedsięwzięcie Garibaldiego nie podnieca umysłów, wyjąwszy cząstkę stronnictwa zagorzalców, gotowych do obwołania jego władzy. Garibaldi, w Sycylji jest bohaterem, nawet dla Neapolitanów, urok jego zniknie, skoro stanie na lądzie; wielka popularność jego w Neapolu stąd wypływa, iż stał się wybawcą Sycylji. Wynika to także stąd, iż Neapolitanie nigdy nie sądzili, iż składają jeden kraj z Sycylją; strata jéj nie obchodzi Neapolitanów do tego stopnia jakby ich obeszła strata jakiejkolwiek prowincji lądowéj. Zdaje się że dyktator jasno to zrozumiał, ponieważ żądał, aby Neapolitanie naprzód powstali, następnie, aby uchwała parlamentu wezwała go do wylądowania. Tymczasem powstanie nie wybuchło, odroczenie zaś parlamentu nie dozwoli spełnić drugiego warunku. Pozostał mu więc jedyny wybór, albo przyśpieszyć zdarzenia, albo zaniechać wyprawy. Podług wieści, jeszcze niestwierdzonych, miał postanowić piérwsze. Za dni kilka wiadomo będzie co trzymać o wylądowaniu.

Ogłoszono wojsku następny rozkaz dzienny: „Za trzecim wystrzałem działowym, z twierdzy św. Elma, na któréj we dnie powiewać będzie chorągiew czerwona, a w nocy wywieszona będzie latarnia tejże barwy, wszystkie inne twierdze powtórzą to hasło, na które wojska załogi neapolitańskiéj i gwardja narodowa udać się powinny do koszar lub na swe stanowiska.“—Zdaje się to zapowiadać, że rząd co chwila oczekuje ważnych wstrząśnień.

Rząd kazał rozwiązać komitet wyborczy garibaldystowski, którego programmatem było strącenie z tronu Franciszka II i wcielenie Neapolu do królestwa włoskiego, a którego główniejszymi kandydatami do parlamentu byli: Garibaldi, Cosenz, połkownicy Turr i Medici, Nino Bixio, Carini i baron Poërio.

Garibaldi nie przestawał oznajomiać się z wybrzeżami neapolitańskiemi. Dnia 15 znajdował się na parostatku w zatoce salernitańskiéj. Kalabrja i Abruzzy są spokojne.

WYPRAWA GARIBALDIEGO.

Proklamacja Garibaldiego do Neapolitanów: „Opór cudzoziemców, pragnących naszego poniżenia i innych wewnętrznych niezgód, przeszkodził urządzić się Włochom. Zdaje się, że Opatrzność położyła już kres naszym nieszczęściom. Jednomyślność krajów i zwycięztwo sprzyjające wszędzie orężowi synów wolności, są rękojmią, że cierpienia téj świetlanéj ziemi są blizkie końca. Jeden krok pozostaje, nie lękam się go uczynić. Porównywając słabe środki, które zaprowadziły garstkę walecznych na brzegi téj ciaśniny, z ogromnemi zasobami, jakie dziś są w naszéj mocy, każdy osądzi, że przedsięwzięcie nie jest niepodobne do spełnienia; ale pragnąłbym uniknąć rozlewu krwi między Włochami i w tym celu odzywam się do was synowie neapolitańskiego lądu. Doświadczyłem waszego męztwa, niechciałbym go na nowo doświadczać. Lepiéj kiedy przelejemy krew naszą na trupach wrogów włoskich; między nami—rozejm. Waleczni, przyjmijcie rękę, która nigdy niesłużyła ciemiężcom; stwardniała ona w usłudze ludu. Błagam was urządźcie Włochy, nie poświęcając na śmierć jéj synów.... Z wami pragnę im służyć i pragnę za nie umrzeć.

„Messyna, 6 sierpnia 1860.

„podpisano: *Garibaldi.*“

Dziennik *le Pays* uwiadamia, że 150 ochotników, którzy wylądowali w Kalabrji, wojsko kró-

---

hometanów ziemię posiadających. Kwestja religijna zostaje uchyloną; dyzunici przeto wyjątku nie stanowią. Napróżno arystokracja walczyła przeciwko ogólnemu prądowi. Myśl wieku i wola panującego przełamały stawiany opór— i dzieło postępowego przeobrażenia uwieńczone zostało Unją lubelską.

Z przywiedzonéj paralleli powyższéj wykrywa się całe znaczenie wiekopomnego aktu, który zbratawszy dwa wielkie narody, stanowi dzisiaj cel nienawiści dla stronniczego obozu ukraińskiego. Wieki ówczesne sądziły inaczéj, skoro bez gwałtu i nakazów dokonały bezprzykładnego w ogromie swoim zlewu politycznego. Każdy naród zbiera w historyi plon taki, jaki zasiał myślą i czynem społecznym: a skoro w zasiew dziejowy zapruszyło się ziarno trucizny, toć zamiast pielęgnowania jadu nienawiści potomnéj, wypadałoby miłość i skruchę podnosić w założeniu otrząsającéj się z błędów przyszłości.

Z porządku rzeczy wypada nam przebiedz historyczny zawód kozactwa, którego dzieje stanowią epos, promieniejący ideałami dla rozżalonéj myśli pieśniarzy i dziejopisów potomnych. Różnice w zapatrywaniu się na kozactwo, stosownie do narodowości historyków i publicystów dzisiejszych, sięgają samego początku jego. Pisarze polscy upatrują kolebkę kozactwa w Zaporożu. Podług J. L. kupy wyganców i zbiegów grasujące w XIV wieku na Podolu, na Litwie i koło Przekopu, ze wzmaganiem się zaludnienia opustoszałych ziem ruskich, usuwały się ku Dnieprowi, a osiadłszy na niedostępnych téj rzeki wyspach, tatarskie nazwisko swoje zuchwałém łotrowaniem coraz bardziéj wsławiały. Najpierwszą ich ustawą było trzymać się obrządku greckiego i żadnéj nie przypuszczać niewiasty. Byt swój utrzymywali napływem ochotników, albo dziećmi, które w wycieczkach swych porywając, w obyczaju swoim wychowywali. Zdobycze były wspólne; stowarzyszenie nie krępowało ich żadnemi węzłami; opuszczali je kiedy chcieli. Ludność ta byłaby może kupą wietrzników i łotrów zapomnianych w dziejach, gdyby Rzeczpospolita nie powierzyła im straży granicznéj i twierdzy Trechtymirowa, gdzie zobowiązali się utrzymywać sześciotysięczną załogę, — i gdyby nie to, że pomnożona zbytecznym napływem awanturników, stała się wkrótce węzłem i naczelnymi obywatelami nowych ludności kozackich, co wyroiwszy się z Zaporoża i osiadłszy ogromne stepy po obu stronach Dniepru, przybrały charakter odrębnego wojenno-rolniczego narodu (1). Wyludniona najazdami mnogiemi Ukraina, otworzyła kozakom wygodne posady, gdzie utrudzone zuchwalstwo odpocząć mogło w ciszy rolnictwa i rodzinnego pożycia, nimby nowy do wyskoków uczuło popęd. Tytularni właściciele przestronnych ziem ruskich chętnie oddawali kozakom na wieczne czasy odłogowe obszary, a odbierając czynsze i nieznaczne w naturze daniny, pozostawiali ich swobodnymi panami posiadanéj ziemi. Znaczna ilość rodzin kozackich otrzymała ziemie od Zygmunta Starego z podobnemi swobodami i przywilejami. Zdaniem pomienionego pisarza, w epoce zjednoczenia się z Polską, ludność kozacka nie objawiła myśli obywatelskiéj, ponieważ nic się z niéj nie zaciągnęło do szlachty i nie przedsięwzięło na wzór rozmaitych ludności litewskich, wyzwolić się z obowiązków i zależności włościańskich, od których zasada polska uwalniała tych, co w prawa obywatelskie wchodzili. Pozostali w prowincjach wcielonych do Polski, tak jak byli, wolni i równi pomiędzy sobą, pod zasłoną niejakich przywilejów, z bronią w ręku Rzeczypospolitéj służyć obowiązani.— Liczba ich wzrastała w sposób zadziwiający. Batory, urządzając kozactwo, wymagał od nich 6000 regestrowych; we czterdzieści lat potém, Rzeczpospolita powołała 30000, nie licząc tych, co tysiącami po innych uganiali się krajach. Nieżenne Zaporoże nie mogło wyroić tak znacznéj liczby. Najwięcéj ją pomnażali zbiegli od panów wieśniacy, już to ruscy, już polscy, a nawet biedna, niedostatnia szlachta, targana sprzecznemi żywiołami, co już natenczas podkopywały byt Rzeczypospolitéj.

(d. c. n.)

(1) Początek kozactwa rolniczego, z którego wynurzyli się późniéjsi Rejestrowi, niedostatecznie wyjaśniony jest w pismach historyków naszych. Nieznajomość źródeł miejscowych wpłynęła na to. Niedarowanym jednak jest błędem uznawać za jedno Kozaków i Zaporożców, a przecie absurdum takowe powtarza się nie tylko w codziennem przeświadczeniu, ale i w pismach publicystów krajowych.

lewskie doścignąwszy ich uwięziło i jak jeńców odprowadziło do twierdzy w Reggio.

Dziennik *la Patrie* otrzymał z Messyny wiadomość o szczegółach przygotowań i pokuszeń do wylądowania na ląd stały wojsk Garibaldiego:

„*Messyna 12 sierpnia.* Upłyniony tydzień był obfity w zdarzenia, lubo większa ich liczba jest jeszcze na drodze wykonania, skutek zaś ich znajduje ogromne przeszkody w czujności neapolitańskiéj eskadry, która ani na chwilę nie spuszcza z oczu przylądka Latarni, gdzie jen. Garibaldi skupił swe wojsko i środki przeprawy. Przedsięwzięcie przebycia ciaśniny, bez żadnego okrętu wojennego, osłaniającego flotyllę, bez holowników, prócz trzech parostatków, z których dwa bardzo małe, bez uzbrojonych przewozów, w obliczu nieprzyjaciela zaczajonego, wzdłuż całego kalabryjskiego wybrzeża, pod ogniem trzech twierdz, uzbrojonych wielkiemi działami i parową eskadrą, jest nader niebezpieczne i wątpliwe. A jeżeli dodamy jeszcze przeszkody, które gwałtowność prądów w ciaśninie powiększa do porządnego wylądowania, nieuchronny nieład każdego wojennego działania podczas nocy, jeszcze słabe poweźmiemy wyobrażenie o trudnościach rozpoczęcia dramatu, którego ostatnia odsłona ma odegrać się w Neapolu. Cokolwiek bądź, jen. Garibaldi zaczął zbierać wojska na dniu 8 zrana, około Latarni; liczba ich wynosi od 15 do 18000 ludzi, prócz załogi messyńskiéj. Cały przylądek Latarni, zamieniony przez artylerzystów i inżynierów na rozległy uzbrojony obóz, okryty został działobitniami, rozmaitéj wielkości, począwszy od skromnego góralskiego moździerza, aż do 68 fun. angielskiego działa. Artylerja polowa, ze wszystkiemi swemi zapasami, uszykowana jest wzdłuż brzegu, w gotowości do przeniesienia jéj na statki, za pierwszym rozkazem. Okręta *City of Aberdeen, książe Kalabrji* i *Oregon* nagrzewają się; więcéj niż 300 łodzi wyciągniętych na brzeg, oczekują na hasło rzucenia się w ciaśninę z osadą i ochotnikami. Od strony przylądka Pizzo, między Scyllą i Reggio majaczeją strażnicze okręta królewskie. Noc nadchodzi, i spokojnie z obu stron upływa. Od czasu do czasu, wylatujące rakiety, świadczą o czujności fregat neapolitańskich. D. 9 przygotowania czynnie idą. Nad wieczór, niebo okrywa się czarnemi chmurami i zapowiada noc ciemną i burzliwą, a jednak, o północy 25, inni mówią 35 łodzi, doświadcza pierwszego wysadzenia na ląd ochotników. W trzy ćwierci godziny przepływają ciaśninę. Nieszczęściem prąd nie pozwolił im płynąć prosto. Jedne rozbiły się naprzeciw Latarni, pod warowniami Scylli, inne daléj na południe osiadły na piaskach, inne nakoniec w kierunku Pizzo; wszakże ochotnicy nie zrażają się tym zawodem. 200 lub 300 wysiedli śpiesznie na ląd, flotylla wraca do Latarni bez przypadku. Nazajutrz d. 10 z rana, nowa próba ma miejsce, pod rozkazami doświadczonego oficera floty francuzkiéj p. Deflotte; lecz za ukazaniem się u brzegu statku, którym kierował rzeczony oficer, nieprzyjaciel wystąpił z tysiącznych zasadzek, z ogrodów, dołów, domów; zawiązuje się żwawa strzelba; dwóch garibaldystow raniono; wyprawa musiała wrócić, dzielnie jednak odstrzeliwając się Neapolitanom. W nocy z 10 na 11, chwycono się innego pokuszenia. Eskadra neapolitańska podemknęła się pod Latarnię, nie tracąc z oczu najmniejszego poruszenia garibaldystów; cały dzień 11 przeszedł na przenoszeniu artyllerji na statki, stosownie urządzone. Mówią o zuchwałem nowem przedsięwzięciu; o godzinie 7 wieczorem, parowce Garibaldiego rozniecają ogniska. Wojska stoją blisko statków, gotowe rzucić się w nie na pierwszą pobudkę; ale o 11 nadeszło odwołanie rozkazu. W nocy, zwłaszcza około pierwszéj, rozległo się żwawe strzelanie, słychać je od twierdzy Scylla do warowni Pizzo; eskadra milczy, a więc utarczka ma miejsce na lądzie. Widoczna, że ochotnicy jednocześnie z Kalabryjczykami nacierają na rzeczone warownie; o kwadrans na 3-cią ogień ustaje, wznawia się po kwadransie, dla uciszenia się po kilku minutach. Na rozświcie niewielka łódź, scigana przez korwetę neapolitańską, potrafiła schronić się pod działa Latarni; korweta zatrzymała się na odległość wystrzału.“

Dziennik *la Presse* daje wiadomość o 200 ochotnikach, którzy nie mogąc dostać się do swych łodzi, rzucili się w góry kalabryjskie i ścigani są przez wojsko królewskie. „Major Missori wyprawił się d. 7 sierpnia, o godzinie pół do ósméj wieczorem i w godzinę późniéj wysiadł na brzeg, między twierdzami Scyllą i del Cavallo; dał znak umówiony Garibaldiemu, czekającemu na pokładzie okrętu *City of Aberdeen* ze swoim sztabem, ale przypadkiem, wioślarze jednéj z łodzi przybili nieco wyżéj od miejsca, które im dyktator wyznaczył i znaleźli się pod działobitnią neapolitańską. Na okrzyk *kto idzie,* milczenie. Uderzono w trąbę trwogi, dano ognia, rozległ się wystrzał działowy, łódź zmuszona cofnąć się. Missori, który miał poruczenie opanować załogę warowni Scylla, posłyszawszy strzelanie na prawem swem skrzydle, zrozumiał, że już znajdzie załogę na nogach, zmuszony był rzucić się w góry. Miał przy sobie dwóch dzielnych oficerów, p. Salomoni z Neapolu i p. Nullo z Bergamo. Podzieliwszy więc swych ludzi na 3 kolumny, mógł z łatwością dostać się na wyżyny panujące nad wymienionemi warowniami. Nie bez trudności przyszło mu tego dokonać, gdyż przybywszy na stanowisko przeznaczone na zebranie się oddziału, ujrzał przed sobą kolumnę neapolitańską, wnet utarczka zawrzała. Missori stracił 7 rannych i jednego jeńca, którego Neapolitanie, mimo opór chirurga utrzymującego, że jeniec nie dotrwa, powlekli do Reggio; jakoż rzeczywiście ten nieszczęśliwy umarł im w pół drogi. Dziś oddział Missori, zwiększony przez liczne bandy powstańców kalabryjskich, znajduje się w Aspromonte. Ludzie znający miejscowość sądzą, że potrafi utrzymać się w swem stanowisku, bo powstanie wybuchnęło już na przeciwnym brzegu.

Garibaldi wydał następną odezwę do niewiast Sycylijskich: „Swoboda, najdroższy dar Opatrzności, zdobyta została dla Sycylji, dzięki męzkiemu postanowieniu Sycyljanów i szlachetnéj pomocy ich lądowéj braci. Swoboda trudna do wywalczenia, jest trudniejszą jeszcze do zachowania; Włochy doświadczyły téj smutnéj prawdy w przeciągu tylu wieków. Sycylja jest krajem nie potrzebującym uciekać się do obcych dziejów, dla znalezienia wzorów cnot obywatelskich wszelkiego rodzaju. Płeć nadobna, w każdym czasie dawała na téj błogosławionéj od Boga wyspie przykłady mocy duszy, zdumiewające świat cały. Począwszy od niewiast Syrakuzańskich, co własnemi rękami wznosiły okopy przeciw Rzymianom, aż do messyńskich podniecających najdroższe przedmioty swych uczuć do rzucania się na nieprzyjaciół, rysy odwagi płci pięknéj, są niezliczone w téj wyspie. *Nieszpory Sycylijskie,* czyn jedyny w dziejach narodów, widziały obok walczących mężczyzn pomagające im prześliczne wyśpiarki. Ja sam, nie mogę wspomnieć bez wzruszenia,—kiedym z wysokości pałacu rządowego w Palermie, oznajmywał upakarzające warunki ciemiężcy téj stolicy, ja sam słyszałem szmer oburzenia, dolatujący mię z ust niewiast, wieńczących pobliższe balkony, szmer przed którym całe wojsko zbladnąćby musiało i ten szmer właśnie był wyrokiem śmierci ciemięztwa. Sycylja jest wolną;—prawda, że jedno miasto jeszcze znajduje się w ręku nieprzyjaciół; ale 11 lat temu Sycylja wywalczyła sobie podobny do dzisiejszego stan rzeczy i ta ziemia wolności, dla tego, iż nie chciała uczynić ostatniego wysilenia, upadła znowu pod jarzmem, deptana stopami najemnego żołdactwa, doprowadzona do nikczemniejszego jeszcze stanu, niż ten z jakiego wyprowadziła go owa pełna sławy rewolucja. Piękne i drogie Sycyljanki, wysłuchajcie głosu człowieka, który najszczerzéj prześliczny wasz, kraj ukochał, z którym na całe życie wiążą go serdeczne uczucia. Nic on nie żąda od was dla siebie, nic dla innych, błaga tylko za wspólną ojczyzną, błaga waszego potężnego współdziałania. Wezwijcie waszych dumnych wyśpiarzy do broni! Zawstydzajcie tych co kryją się w ogniska swych matek albo oblubienic. Cairoli Pawijska bogata, uwielbiana, piękna, miała 4 synów.— Jeden poległ przy Varese, na zwłokach zabitego przez siebie Austryjaka, drugi, Benedetto, żyje w waszéj stolicy, zaledwie ocalony, z odniesionych ran pod Calatafimi i Palermo, trzeci Henryk, miał rozstrzaskaną czaszkę, w jednéj z bohaterskich utarczek, a czwarty znajduje się w szeregach tego dzielnego wojska, dokąd wyprawiła go niezrównana jego matka. Niewiasty, przysyłajcie tu waszych synów i oblubieńców! Jeśli przybędą w małéj liczbie, bój będzie długi, wątpliwy i pełen niebezpieczeństwa dla wszystkich, jeśli zbiegną się gromadnie, samą obecnością naszą zwyciężymy, bitwy nawet nie będzie, ziścimy nadzieje 20 pokoleń Włochów. Powrócę wam waszych najdroższych, z ogorzałem obliczem na polu chwały, z uwieńczonem czołem promiennicą zwycięztwa, powrócę ich wam błogosławionych przez cierpiącą i uciemiężoną ludność, która wysłała swych synów dla odzyskania waszéj niepodległości.“

Messyna 3 sierpnia 1860.

„*J. Garibaldi.*“

FRANCJA.

Paryż, *16 sierpnia.* Uroczystość wczorajsza odbyła się zwykłym porządkiem. Po ciągłych słotach, pogoda trwająca przez resztę dnia, pozwoliła chciwym zabaw Paryżanom korzystać ze wspaniałego oświecenia głównych gmachów i placów stolicy, od łuku tryumfalnego, aż do pól elizejskich. *Monitor* ogłosił liczne nagrody w orderach legji honorowéj, lubo w tym roku mniéj obfite, jak w dawniejszych latach. Ułaskawienia wielu winowajców, skutkiem przedstawień ministrów wojny i sprawiedliwości są liczne. Cesarz, zamiast zabawienia w szalońskim obozie do d. 18, jak to zapowiadano, wyjechał razem z synem swoim d. 15 po południu i przybył pod wieczor do Saint-Cloud, gdzie już znalazł cesarzowę. Cesarstwo, zabawiwszy w tym letnim pałacu do d. 24, udadzą się w podróż do Sabaudji i Nicy.

P. Béclard został mianowany komisarzem rządu francuzkiego w Syrji. Hr. de Goyon otrzymał uwolnienie od dowództwa wojsk francuzkich w państwie kościelnem.

Dzienniki zaprzeczają pogłosce o danem posłuchaniu przez Cesarza pułkownikowi Turr, równie jak i innéj a mianowicie o darze strzelb, uczynionym przez rząd francuzki dla ochotników sycylijskich.

Według doniesień z Paryża z d. 17, wieść o doręczonéj nocie ze strony hr. Rechberg, gabinetowi turyńskiemu, ma być bezzasadną.

W Metz 15 *sierpnia* odsłonięto spiżowy posąg poświęcony pamięci marszałka Neya. Marszałek Canrobert, który przedstawiał przy tem zdarzeniu osobę cesarzà, wyrzekł jednę z tych mów silnie poruszającą słuchaczów, jakie mu są właściwe. Obecni hołd oddali *najwaleczniejszemu z walecznych* z patryotycznem uniesieniem.

Zdaja się, że ciągłe napaści dzienników angielskich na Francję wywarły swój skutek. Prasa paryska rozpoczęła wojnę ze swoją siostrzycą angielską. Dziennik *l'Opinion Nationale* dał do niéj hasło; oto są między innemi jego uwagi: Trudno wyobrazić sobie cóś smutniejszego, mniéj przewidującego jak odmęt krzyżujących się kierunków, wśród których miota się od kilku lat polityka angielska. Rzec by można, że wielkie wypadki, na które Europa patrzy, zaskoczyły ją znienacka, że jéj mężowie stanu nigdy nic podobnego nie przewidywali i że gwałtownie wyrzuceni ze zwykłéj kolei, w ciemnościach, omackiem szukają swéj drogi. Anglja jest krajem wolności i postępu. Jakże wytłumaczyć, że zewnątrz swych granic, okazuje się nieprzyjaciółką wszelkiéj wielkości i pomyślności? Ilez to razy nie wyrzucała sobie, że pod Nawariną dopomogła wyzwoleniu Grecji? Przed 20 laty ustalił się w Egipcie dobry zarząd, umiejący utrzymać spokojność w Syrji i nakazać rozejm nieprzyjaźnym pokoleniom libańskim. Lecz ponieważ Francja zdawała się być na stronie Mechmet Alego, Anglja natychmiast zkoalizowała Europę, aby celem upokorzenia Francji odjąć Syrję Mechmetowi-Ali i oddać ją, nie w ręce niedołężne rządu tureckiego, ale wtrącić w bezrząd, którego skutki okazały błogosławieństwa opieki angielskiéj: Od 15 lat Anglja nie przestawała zachęcać we Włoszech ruchu swobody i niepodległości. Przeszłego roku Austrja, rozdrażniona oporem Piemontu, przechodzi Ticino. Cóż czyni Anglja? Nie tylko, że opuszcza Włochów, lecz obarcza ich obelgami. Prawda znowu, że gdy Francja odparła Austryjaków i zdobyła Lombardję, wnet okazała się większą przyjaciółką Włoch, niż Francja i więcéj wymagającą w sprawie, dla któréj niechciała dać ani jednego człowieka, ani jednego szyllinga. Hiszpanja zamierzyła poskromić rozboje Marokanów, wnet pokazało się, że ci zbójcy zostają pod opieką Anglji, a ta sprzeciwia się naprzód wyprawie Hiszpanów do Maroko, a następnie aby w niem pozostali.— Późniéj, kiedy Francja żąda aby wprowadzić Hiszpanję do koła wielkich mocarstw, któż temu zaprzeczy? Oto znowu liberalna Anglja. Po paryskim kongresie, młode i zajmujące plemię Rumunów, chce zjednoczyć się i tym sposobem wyzwolić z pod nierozumnego jarzma tureckiego; Francja dopomaga mu w téj mierze, a więc Anglja natychmiast łączy się z Austrją, aby przeszkodzić zjednoczeniu, bo zdaje się, że nieodzownie postanowiła sprzeciwiać się wszystkim życzeniom Francji. Bliżéj to zgłębiając, w tem zawistném sprzeciwieństwie, może dałyby się odkryć przyczyny całego jéj postępowania. Niechce połączenia księstw naddunajskich, bo Francja je popiera. Nie chciała w 1859 r. oswobodzenia Włoch, którego pragnęła od lat 10, bo Francja się niem zajęła, ale za to, skoro Francja objawi chęć zatrzymania się na téj drodze, wnet Anglja z podwojonym zapałem znowu go zażąda. Ale czyż ta nieliberalna polityka będzie przynajmniéj stateczną i względną na swe własne dobro? Bynajmniéj. Anglja zawsze potrzebowała silnego sprzymierzeńca na stałym lądzie. Tymczasem od 1848, zwaśniła się nie wiadomo o co z Austrją. Wojna krymska zapaliła przeciw niéj w Rossji nieubłaganą niechęć. Zostawało jedno tylko przymierze francuzkie; ale aby zasłużyć na spółczucie Anglji, potrzeba aby Francja stała się słabą, bezsilną, pokorną, lecz jak na przekor, dziś Francja nie chce stosować się do tego programmatu; Anglja woli być osamotnioną i bez wpływu na ląd, niż sprzymierzyć się z nami na stopie równości. Nadeszło pytanie wschodnie. Dla pamięci tylko przypomnimy równie bezskuteczny jak zacięty opór Anglji w przekopaniu międzymorza suezkiego; nie powiemy nic, ani o jéj knowaniach w Libanie, ani o opiece jaką zbójcy syryjscy osłonili jéj konsulów. Puścimy w niepamięć jéj niespokojność na pierwszy objaw Francji wdania się dla powstrzymania morderstw, jéj rady dawane Porcie, aby odrzuciła interwencję, dowcipny traktat wymyślony przez jéj ajentów, w którym Maronici zezwalają nie być więcéj zabijanymi przez swych katów. Zostawmy na stronie te wszystkie nędzne i poziome zazdrości, tę politykę bez rozumu i serca, lecz sami sobie uczyńmy te proste zapytanie. Czego chce, czego szuka Anglja na wschodzie? Czyż spodziewa się ciągłem rozprawianiem o niepodległości i całości państwa ottomańskiego powrócić życie temu trupowi? Czyż zapomniała, że skoro Rossja raz osiądzie w Konstantynopolu, Anglja nie zdoła utrzymać Indji i będzie wygnaną ze środziemnego morza?

„W téj chwili dwa rozwiązania są możliwe: albo Francja złączona z Anglją, oprze się wszelkim zamysłom rozbioru i podziału Turcji i opiekować się będzie rozwojem plemion uciśnionych, oraz ustaleniem ich udzielności zamiast ciemięztwa plemienia zdobywczego; albo, jeśli stateczna zła wola Anglji uczyni wszelkie przymierze niepodobnem, Francja poszuka innego sprzymierzeńca i dopomagając jego widokom, z zastrzeżeniem dla siebie odpowiednych wynagrodzeń, zada Anglji cios tak stanowczy, z którego nie prędko podźwignąć się zdoła. Z tych dwóch rozwiązań, powiedzieliśmy, wolimy pierwsze; znajdujemy je być godniejszem naszego wieku, przyjazniejszem sprawie ludzkości i cywilizacji, lecz nie możemy zapominać, że ziszczenie jego nie od nas samych zależy. Aby się sprzymierzyć, potrzeba obustronnego działania, lecz jeśli mamy odkryć głąb' naszéj myśli, im więcéj zastanawiamy się, tém mniéj poczynamy wierzyć w możność przymierza z Anglją. Z téj strony postrzegamy nader mnogie podejrzenia, nader wiele zazdrości, nader liczne rany, jeszcze krwawiące się a zadane naszéj miłości własnéj, abyśmy nie czuli, że się i w nas podejrzliwość wzmaga. Dziennik *Constitutionnel* rozumi, że cudowny sposób znalazł dla ukojenia obaw angielskich, kiedy zacznie pod niebo wynosić wyższość jéj siły zbrojnéj i poniżać takąż siłę francuzką. Lękamy się czy istotnie ten dziennik nie ma słuszności; jego rachuby mogą uspokoić Anglików, ale nas nie uspokoją. Nie może nam podobać się, że tak nieżyczliwi sąsiedzi mają podwójnie większą flotę od naszéj i osadę okrętową trzykroć liczniejszą. Wmawiają w nas, że nie znajdujemy się na stopie wojennéj. Tem gorzej. Tak wielkie umiarkowanie może zamienić się w nieprzezorność, w obec zaś zbierającéj się burzy na widnokręgu, mogącéj co chwila wybuchnąć, nieżałowalibyśmy, aby nasze morskie uzbrojenia usprawiedliwiały trwogi Anglików. Nasi szanowni sąsiedzi umieją rachować. Jeżeli wydają w tym roku 320 miljonów fr. na uzbrojenia, muszą wiedzieć dla czego, i nieradzibyśmy, żeby nas niegotowych znaleziono. Jeśli nie mogą nas kochać, niechże przynajmniéj mają powody bojaźni, w tem podobno zawiera się najlepsza rękojmia pokoju.“

Dnia 18 sierpnia. Piszą z Madrytu, że Cesarz w powrócie swojem z Algieru, zawinie do portu w Barcelonie właśnie 20 września, że zatrzyma się tam tylko 4 godziny, dla pozdrowienia królowéj hiszpańskiéj.

Urządzenie jachtu cesarskiego *Orzel* wykonano w ten sposób, aby na tym statku oprócz Ich CC. MM., można pomieścić jen. inżynierów, de Frossard, artyllerji Leboeuf, jazdy Fleury; tudzież 3 oficerów ordynansowych i 3 damy dworu, niemniéj 42 osoby sług obojéj płci.

ANGLJA.

Londyn, *16 lipca.* Na posiedzeniu izby gmin p. *PopeHennessy* oświadczywszy, iż żałuje, że nie widzi na swem miejscu sekretarza stanu jéj k. m. do spraw zagranicznych musi jednak zwrócić uwagę izby na przedmiot wielkiéj wagi. W grudniu przeszłego roku, z polecenia lorda John Russel, lord Loftus, poseł j. k. m. przy dworze wiedeńskim zapytywał hr. Rechberg, czy zaciągi w Austrji, dla wojsk papieskich i neapolitańskich odbywały się za wiedzą i zezwoleniem rządu austrjackiego, gabinet bowiem angielski znajdowałby w tém przekroczenie praw międzynarodowych. W maju, bieżącego roku, z powodu zaciągów w Irlandji wytoczono na parlament rozprawy w tym przedmiocie; jeneralny attorney, zgodnie ze zdaniem lorda Lyndhurst i najbieglejszych prawników angielskich, znajdował w tém przekroczenie uchwał parlamentowych. P. Pope Hennessy pragnąłby wiedzieć, co rząd trzyma o wystąpieniu kapitana Edwarda Styles, który przybywszy do Londynu, ogłosił w dzienniku *Times,* list jen. Garibaldiego, upoważniający go wyraźnie do czynienia zaciągów w tym kraju, do zbierania składek, słowem do zgromadzania środków ułatwiających popieranie wojny przeciw królowi neapolitańskiemu. Kapitan Ed. Styles nie stara się okryć swych działań najmniejszą tajemnicą i owszem w obszernym liście, umieszczonym w wyżéj wskazanym dzienniku, oznajmuje, że mieszka w hotelu Anderton, Fleet-street, że zacna młodzież, ochotnicy strzelców, a nawet żołnierze pragnący dobić się zaszczytów i nagród we Włoszech, mogą się z nim porozumiewać i dowiedzieć jaką drogą, oraz jakiemi środkami dostaną się najłatwiéj do miejsca przeznaczenia. W rzeczonym liście, kapitan Styles mówi o składkach zbieranych w tym kraju, zachęca do ich powiększenia, słowem, z największą swobodą pragnąłby urządzić w kraju J. K. M. zaciągi wojskowe i przygotować wszelkie wojenne zasoby. Owoż w obec tych ogłoszeń, tudzież w obec praw obowiązujących, chciałby wiedzieć czy to co lord John Russel potępiał w Austrji pochwalonem przezeń zostanie w Anglji.

Lord Palmerston odpowiedział. Mam zaszczyt oświadczyć, iż rząd nie ma żadnéj wiadomości o zaciągach dla Garibaldiego, ani o tem aby mu ktokolwiek ze znajdujących się w służbie J. K. M. domagał. Co się ściąga do żołnierzy, którzyby zaciągnęli się pod jego chorągiew, o tém nie ma nawet co mówić, gdyż by to było zbiegostwem, podpadającem pod surowość praw wojennych. Szanowny członek przedstawił to pytanie jako stanowiące podwójne wykroczenie: twierdząc, iż ulega prawu przepisującemu kary na wstępujacych do służby cudzoziemskiéj, kary którym ulegać by powinni także Irlandczycy, przyjmujący służbą w wojsku papiezkiém, wszakże izba zrozumi jak byłoby trudnem zastosowanie wspomnianéj uchwały parlamentowej, bo musielibyśmy dowieść, że zaciągi uskuteczniły się na ziemi angielskiéj. Przewidzieli to dobrze ci co udali się do Rzymu, jakoż utrzymywano przed nami, że odpływają dla zajęcia się pracą przy żelaznych drogach, których na nieszczęście jeszcze w posiadłościach papiezkich niema. (Wybornie; śmiech). Teraz jeśli znajdą się jacy, którzy zechcą przyjąć wezwanie oficera, wspomnianego przez szanownego członka, mogą nam odpowiedzieć, że płyną do Sycylji dla zobaczenia co się też z Etną dzieje? (śmiech). Łatwo byłoby odpowiedzieć, że prawo broni nam zupełnie mieszania się w osobiste sprawy mieszkańców tego kraju. Szanowny członek przeniósł przedmiot na inne pole t. j. w granice prawa międzynarodowego. Jest to pytanie niezmiernie ważne, ale izba przypomni sobie, co mój uczony przyjaciel, jeneralny attorney, powiedział o trudnościach zastosowania rozporządzeń tego prawa do postępków osób pojedyńczych. To więc tylko powiedzieć mogę, że nie wiemy nic o zaciągach na rzecz obcego państwa. Gdyby doszło do naszéj wiedzy co podobnego, rzecz prosta, iż byłoby naszą powinnością zastosować bezstronnie prawo o zaciągach do wojsk cudzoziemskich i ukarać osoby témże prawem dotknięte. (bardzo dobrze).

P. Kinnaird zapytuje, czy rząd ma jakie urzędowe doniesienia o wylądowaniu Garibaldiego na brzegach Kalabrji.

Lord Palmerston. Nic, oprócz ogólnych pogłosek.

P. Scully sądzi, że jeżeli szlachetny lord rzeczywiście nic nie wie, jak to mówi, byłoby to nowem potwierdzeniem przysłowia, że najgłuchszym jest ten co słyszeć nie chce. (śmiech). Szlachetny członek nie ma nic do zarzucenia przeciw walce jen. Garibaldiego i Sycyljanów za wolność, ale sprzeciwia się temu, aby mieli działać tu w kraju angielskim. Szlachetny lord utrzymuje, iż nie wie co się tu dzieje; ale to chyba dla tego, że umie zamykać oczy. Dni kilka temu wydrukowane było poświadczenie w dzionniku *Times* z odebranych pieniędzy przez Garibaldiego; owoż na czele listy składek znajdowało się nazwisko hrabini Shaftesbury (synowéj lorda Palmerstona), następnie wice-hrabiny Palmerston (jego żony) i nakoniec pani Gladstone (żony kanclerza szachownicy). (Wybornie, wybornie, śmiech). Jest to mały wypadek domowy, który zapewne nie doszedł do wiadomości szlachetnego lorda. (śmiech). Niech Włosi biją się o to czego żądają; ale ten kraj nie ma najmniejszego prawa wdawania się w ich walki ani siłą, ani wpływem moralnym; tymczasem niema najmniejszéj wątpliwości, że wpływ moralny tego kraju został wplątany w tę sprawę.

Po wyczerpaniu tego szczegółu izba, wróciwszy do porządku dziennego, zajęła się rozbiorem przedmiotu wychowania publicznego w Irlandji. Rząd domagał się udzielenia summy 270,000 f. szt. na wychowanie publiczne w Irlandji, oświadczając, iż jest za szkołami mieszanemi, t. j. takiemi, do którychby uczęszczali uczniowie obojga wyznań, katolickiego i protestanckiego, a to celem utrwalenia wzajemnéj wyrozumiałości. Żwawe rozprawy powstały z tego powodu. Reprezentanci katoliccy domagali się i szkół osobnych i nauczycieli tegoż wyznania, co uczniowie; spór

grzy majętniejsi z Pesztu i innych komitatów północnych. Deotyma udała się tam ze Szczawnicy. Właściciel zajezdnego domu, przed którym się zatrzymała z towarzystwem, wyszedł sam na ich spotkanie i zaprowadził do mieszkania, które jakby na zaproszonych gości czekało. Gdy zaś wkrótce udali się na obejrzenie okolic, cały Szmex wyglądał jak zaklęty; w całym parku, na ulicach i ścieżkach, ani żywéj duszy nie było. Nagle usłyszeli muzykę. Była to cygańska kapela, pod przewodnictwem siwobrodego starca. Grała nie wiedzieć dla kogo, bo żadnego słuchacza niebyło. Goście, nieprzypuszczając wcale że to dla nich, posłuchali czas jakiś i poszli w inną stronę, dziwiąc się takiemu wyludnieniu; aż nareszcie, wracając już do mieszkania, słyszą znowu przed sobą muzykę, i nagle spotykają około sta osób, mężczyzn i kobiet, w świetnych narodowych strojach węgierskich, którzy ich otaczają wesoło i witają słowackiém narzeczem, łatwo dla Polaków zrozumiałém. Byli to Węgrzy, zgromadzeni w Szmex, którzy Deotymie, »poecie polskiemu», jak ją nazwali, chcieli zrobić niespodziankę, przyjąć serdecznie i uroczyście takiego gościa, o którego przybyciu się dowiedzieli. Na czele był hrabia *Desewffy*, prezes akademji peszteńskiéj, z żoną, i dwiema córkami, których piękność, równie jak innych towarzyszących im Madżiarek, obecny temu spotkaniu opowiadacz, z wielkim zapałem wychwala. Po przywitaniach, zapoznaniach, nastąpiło zaproszenie podróżnych na obiad; ruszono ku domowi parami, pochodem uroczystym, który p. Desewffy z Deotymą zaczynał. Muzyka postępowała z tyłu, grając różne narodowe marsze węgierskie. Obiad trwał długo i był bardzo serdeczny; przy kawie, nastąpiło zaproszenie na bal wieczorem. Bal ten, zwyczajem wegierskim, zaczął się od wieczerzy; po niéj dopiéro zaczęły się tańce, same narodowe węgierskie *Czardesze* i tylko jeden kontradans. Bal trwał do godziny piérwszéj. Przez ten czas wszyscy obecni, w przerwie tańców, przedstawiali się koleją Deotymie, zarówno damy i poważni mężczyzni, jak młodzież, świetnie, podług słów korrespondenta, wyglądająca w dołmanach, stalą lub plecionkami złotemi naszywanych. Gdy przyszło do pożegnania, damy i młode panienki otoczyły Deotymę, i jak ją zaczęły całować, ściskać, a prosić o pamięć, o przyjaźń dla nich, łzy rzewne z obu stron były najlepszym dowodem budzonych nawzajem uczuć, i Deotyma musiała im obiecać, że na rok przyszły, jeśli Bóg dozwoli, znowu do Szmex przyjedzie.

Czytamy w *Czasie:*

— Korespondencja ze Lwowa podaje bardzo ciekawą wiadomość o zawiązaném tam stowarzyszeniu czeladzi rzemieślniczéj. Założycielem jest ks. Zygmunt Odelgiewicz, który z prawdziwém poświęceniem, myśl tę, mającą na celu podniesienie moralne klassy pracowitéj mieszczańskiéj, potrafił przyprowadzić do skutku. Składka od osób uczęstniczących lub oceniających ważność téj skromnéj instytucji, stanowiła pierwsze jéj fundusze. Lokal kupiony na własność, oprócz obszernych izb do zwykłych zebrań, gdzie się znajduje stosowna bibljoteka i gry towarzyskie (szachy, domino i t. p.), mieścić będzie gimnastykę i kręgielnię. Oprócz tego praktycznie uczyć tu będą religji, czytania, pisania, rysunku i śpiewu. Czeladź ma tu także osobną własną kassę oszczędności a ks. Odelgiewicz zamierza w związku z zakładem swoim ustanowić dom dla czeladzi rekonwalescentów. Szczęść Boże!

— Korespondent z Paryża pisze do Czasu, że rząd francuzki, pragnąc przyjść w pomoc rolnikom swego kraju, upoważnił bank ziemski do udzielania tymże pożyczek za pośrednictwem nowo założonéj agencji, któréj kierunek powierzony został władzy bankowéj. Za poręczeniem agencji bank francuzki dostarczać będzie kapitału na weksel. Obecnie zatém w obliczu kredytu, handel, przemysł i rolnictwo zrównane zostało we Francji. U nas od tego wielkim krzyżem się żegnają.

— Ogłoszono premjum 100 dukatów za najlepszy obraz z tematu bitwy grunwaldzkiéj, P. J. Łepkowski umieścił z tego powodu odezwę w Czasie, wyrażając gotowość udzielenia artystom wiadomości i wskazówek archeologicznych, jakie posiada.

KORESPONDENCJA
KURYERA WILEŃSKIEGO.

Z Kijowa, *17 lipca.*

W czasach mitologicznych, szlachcic pewien (wszak to nie anachronizm, panowie?), zapatrzywszy się na urodę oblicza swojego w przezroczystém zwierciadle strumyka, tak się serdecznie rozmiłował we własnéj piękności, że miłosierni bogowie, litując się nad nieszczęśliwém uczuciem, przemienili nieboraka w kwiatek, po dziś dzień pielęgnowany w ogródkach naszych. Niestety! i dzisiaj, nie tylko pojedyńczo lecz gromadami całemi, ulegamy podobnym obłędom psychicznym: lecz zdobywając z postępem wieków stanowisko coraz świetniejsze, przeobrażamy się już nie w narcyzy, lecz w kozły najupartsze na świecie.—Tak jest: kochamy się w sobie szalenie, ślepo, zazdrośnie—i bez nadziei. Niedorzeczności nasze, przesądy i grzechy, tulą się pod zbutwiałą purpurę stanowego sobkostwa, poniżając przeszłość i przyszłość do uległości potwornéj osobistym widokom, a piersi nasze, jak mówi poeta, czyniąc przedpokojem pełnym sług podłych...

Życie powszednie, rzeczywiste, nie zadawalnia próżności naszéj: więc podszywamy się pod ideały—a raczéj zmuszamy je do służby lokajskiéj u niedołęztwa własnego. Wiekopomny nasz Zygmunt nie przewidywał, że los podobny czekał to widmo olbrzymie, które natchnienie jego wywołało z grobów przeszłości przed oczy karzełków potomnych. *Henrykami* mienimy się wszyscy, [przy]puszczając, ile w tym charakterze owi... w całun trzech wieków połyska wzgardy ...ytu dzisiejszego wraz z dumą potrząsającą ... rodowym. Powstrzymajcie się, panowie ...ie doroślismy jeszcze Henryków... Ogra...ę sferą idei?—Pamiętajcie więc, że myśl ... cokolwiek inaczéj sformułowała zna...chectwa niż znakomity *poeta ruin*, jak autor *Balladyny*. Wyobrażenia dzie...stawieniu szczebli społecznych, uchy...ę rodową przed osobistą; szlachetność i uzdolnienie się pracą do posług publicznych przeważa w ich oczach pargaminy szlacheckie. Śpiewak Irydiona zgrzeszył jednostronnością. Wyrzeźbił on z kości grobowych idealny posąg szlachcica: za złe mu tego liczyć niemożna;—nie obwinimy też i takich, którzy stawiając ideał ten przed sobą, z duchem przesiękłym najszlachetniejszą treścią rodowego zawodu i pochopnym do czynów jéj godnych, zawołają: *szlachtą jesteśmy!* Lecz pocóż ubierać było typ ludowy w liberją potulnego Jakóba, lub w szaty krwawe wychrztów i jakobinów?... Czyż nie da się zarówno uprawnić roszczenie kmiecia, gdy z ręką na pługu lub kosie pracowitéj, z okiem wlepionóm w zroszoną kroplami potu ziemię, zawoła: *chłop jestem!* Oba te ideały są równie piękne—a skoro wejdą z podobném przeświadczeniem na pole czynu, zbratają się na pierwszym kroku, na złość teorjom wyłączności targającéj umysły współczesne.

Daleką jeszcze jest prawda ta od zbiorowego sumienia naszego. Rozdwojenie obywatelskiego ideału zasiewa w sercach stanów opłakaną zawziętość wzajemną—a ta rzucona na rolę żywota praktycznego wywołuje objawy wcale nie obywatelskie.

Przed kilką laty dwaj znakomici pisarze nasi, sprzeczając się w materji obowiązków społecznych, zamknęli rozmowę w sposób następujący:

—„Wszelki rozwój opiera się na tradycji. Wyłączne jéj posiadanie należy do szlachty. W dalszéj uprawie, przeto, najstaranniéj wypada odosobnić się od ludu."

—„Co do znaczenia tradycji—zgoda. Lecz skoro lud jéj niema, podzielmy się z nim tą okruszyną chleba—a na przyszłość pracujmy siłami wspólnemi."

Obie strony rozstały się w niezgodzie.

Spór ten brzmi dzisiaj jako hasło wszelkich poruszeń zbiorowych, a w zastosowaniu do potrzeb społecznych dziwne często sprowadza następstwa. Potrąciła oń kwestja włościańska, napotykając uparty konserwatyzm tam, gdzie potężna i radykalna reforma stanowiła warunek życia. Ocalamy *Henryków!*... cha, cha, cha...

„A choć mi serce pęka—śmiech mię bierze!"...

Niedawno jeden z obywateli, najpoczciwszego serca i chęci najlepszych, na zapytanie: dla czego czynsz włościanina od ziemi ma być nierównie wyższy od czynszu szlachcica? odpowiedział: „niesprawiedliwa to—któż wątpi! lecz od tego zależy egzystencja moja."—Egzystencja ta miała w fantazji szlacheckiéj postać szorów angielskich i karety o leżących resorach. Wszelka sprzeczka w téj mierze ściąga na sprawiedliwe zarzuty grom potępienia. Adwokaci sprawy włościańskiéj są przeniewiercami szlachty i kraju!... Jeszcze jeden przykład: oświata włościańska jest najżywotniejszą potrzebą chwili obecnéj. W miasteczku B. ze składek balowych zgromadzono fundusz na szkółkę, któréj nauczycielem jest podoficer podobno. Ogólne usiłowania w tym względzie ze strony właścicieli ziemskich stanowią pierwszy obowiązek obywatelski. Jak myślicie? Co odpowiadamy na myśli gdzieniegdzie kiełkujące o tak żywotnéj potrzebie?—Oto są słowa nasze:

—„Jeżeli nikt nie zaręczy, jakie będą owoce oświaty, lepiéj jest nie uczyć chłopa"...

A choć mi serce pęka—śmiech mię bierze!...

Straszne czasy! szlachta zasklepia się w stanowém odosobnieniu, jak gdyby po to, ażeby w kształcie mumji przejść z życia do piramid cmentarnych. Symptomata podobne nie są ograniczone miejscowością wyłączną. Słyszeliśmy od świadków wiarogodnych, że nie wolna jest od nich Korona, nie zupełnie czysta i Litwa,—a że na Rusi sami codziennie obserwujemy krzewienie się tego obłędu, uznaliśmy przeto za stosowne poświęcić mu kilka wyrazów na czele korrespondencji miejscowéj.

Nowin żadnych. Zostaje mi w zapasie trocha nowinek literackich—i te wytrząsam, ażeby mieć sumienie spokojne.

Padalica pracuje nad literaturą małoruską XIX wieku. Obszerne wyjątki w tłumaczeniu wzbogacą pogląd autora. Osnowianenko już opracowany. Mieliśmy szanownego Padalicę w Kijowie w czasie wyborów. Mówił on wiele i dobrze o potrzebie śledzenia za ruchem małoruskiéj literatury dzisiejszéj; zalecał także literatom miejscowym wziąć się do przetłumaczenia Bohdana Chmielnickiego (Kostomarowa), w ten sposób, ażeby tłumaczenie wraz z obszerną recenzją historyczną stanowiło całość poważną i samodzielną. Praca podobna wymaga wielkiéj swobody i zasobów niepospolitych.

Najlepiéj byłoby, ażeby sam autor projektu podjął się wykonania.—Nie wypada nareście pominąć zdania Padalicy, że w razie projektowanéj eksploatacji archiwum centralnego, niezmiernéj wagi byłoby wydobycie inwentarzów gospodarstw tutejszych w przestworze XVII-XVIII wieków, a także wyjaśnienie historji kościoła wschodniego, na zasadzie dokumentów tyczących się stosunków jego wewnętrznych i stanowiska względem wyznania katolickiego.

Był też w Kijowie i hr. Broël-Plater, znany ze szlachetnego mecenasostwa swojego. Poznał się tu z p. Zbyszewskim oficerem marynarki rossyjskiéj, który w niedawnéj podróży do Japonji wpadł na ślady znakomitego Beniowskiego—a mianowicie znalazł korrespondencją jego z admirałem holenderskim, którą też i przepisał z aktów faktorji wraz z notami władz holenderskich o bohaterskim awanturniku. Słyszeliśmy że hr. Plater zamierza odwołać się do ogółu celem pomnożenia wiadomości tyczących się p. Maurycego, a co się wynajdzie, wydać wraz z materjałami dostarczonemi mu przez p. Zbyszewskiego.

Nowosielski zagrzebał się na wsi. Księgarz Idzikowski wydaje przekład konferencyj Lacordaire'a który publiczność nasza zawdzięczy złagodniałemu Gryfowi.

Nakładem tegoż księgarza wyszła komedja p. Kraszewskiego p. t. *Miodek Kasztelański.* Założenie jéj trocha zaśmiałe. Autor usiłował cofnąć komedją z dzisiejszego jéj stanowiska do lat dawniejszych, do nastroju poczciwego szerokiego śmiechu starego. Cel sceniczny niewątpliwie dopięty został—ale... to *ale* zapewne obcém było widokom p. Kraszewskiego.

P. Ignacy Wodziński ogłosił prenumeratę na 3-tomowe dzieło, w skład którego wejść mają efemeryczne korrespondencje dziennikarskie, para artykulików historycznych i dwie komedyjki towarzyskie. W ogłoszeniu sam autor zapowiada, że wszystko to jest nader zajmujące i *konieczne w życiu ogólném.* Smutna to jednak, że i konieczność nie zawsze się uwzględnia, zwłaszcza gdy prosi o kilka r. sr.

Na kwiecistéj niwie poezji zjawiły się *Pyłki* p. Maliszkiewicza z wierszykiem Deotymy (w odsyłaczu), oddającym hołd należny talentowi autora. Są tam omnia et nonnulla alia. Lecz o Ryczywole... Zresztą sam autor nie przesadzał wartości swéj pracy, jak widać to z epigrafu sonetów, który zarazem może być próbą poetycznych zdolności p. Maliszkiewicza:

> Próżno księgę twą biorę, natchniony Adamie!
> Ziemską piersią chwytając nieziemskie pejzaże.
> Myśli duszy rozpalam, z myślami się łamię:
> Na to czuję pożary, bym zetlał p o ż a r z e.
> Skłamię zapał w źrenicy—uczucia nie skłamię;
> Znajdę rymów czeredę—myśli nie wyrażę:
> I choć wzlecę na moment—p i ó r w y w i c h n ę r a m i ę...
> Ledwie cząstkę wykwilę, gdy połowę skażę...

L. S.

Mińsk. *1 sierpnia 1860 r.*

Spotkawszy w 201 N. Gazety Warszawskiéj w wiadomości przysłanéj z Wilna, o wydawnictwie pism ludowych przez Mikołaja Akielewicza, pewną niedokładność, czuję się obowiązany ją sprostować.

Korespondent powiada:

„Wołyń pierwszy przyszedł mu (Akielewiczo„wi) z pieniężną pomocą. Wilhelm Radziwiłł „z Pawołoczy ofiarował 2,000 zł., potém Ale„ksander *Walicki* (Żeleźniak) *z pod Kijowa*, na„desłał 300 zł., ks. Ireny Ogiński na początek „dał 2,000 i obiecał nadal popierać wydawni„ctwo."

Dowiedziawszy się w przeszłym roku o pięknym projekcie Akielewicza, uczułem, że na całym kraju cięży obowiązek dopomożenia mu w przyprowadzeniu do skutku téj zbawiennéj myśli. Nie będąc sam bogatym, zwróciłem się do znajomych, którzy z ochotą według możności do tego się przyczynili. Takim sposobem zebrałem 300 zł. i natychmiast odezwę do wszystkich obywateli wraz z wymienieniem osób do składki należących przesłałem ś. p. Antoniemu Lesznowskiemu, prosząc o umieszczenie tego w Gaz. Warsz. Nie wiem z jakiego powodu były Redaktor Gaz. Warsz. nie ogłosił tego, choć o to trzykrotnie nalegałem. Było to daleko wcześniéj niż ks. Radziwiłł zaćmił naszą skromną sumkę swym książęcym datkiem. Nakoniec przesłałem zebrane pieniądze na ręce I. J. Kraszewskiego, który je Akielewiczowi doręczył.

Jestem sam Litwinem, nigdy *pod Kijowem* nie mieszkałem i wszyscy co do składki należeli są także Litwini. Inicjatywę więc dała Litwa a nie Wołyń. Zgadzam się na to, że przedsięwzięcie Akielewicza zasługuje na współczucie całego kraju, lecz nie wypada odbierać zasługi tym, którzy zrobili to co mogli. Można tylko zarzut zrobić tym, którzy wiele mogą a nic nie robią. Ale to już pewnik jak świat stary, że do ofiar ci są najskłonniejsi, którzy najmniéj mają.

Aleksander Walicki (Żeleźniak).

Z powiatu Wileńskiego, *30 lipca 4860 r.*

Nie przypominam nazwiska tego Anglika, co w inwentarzu życia swego kilka lat strącił na mówienie dzień dobry i dobry wieczór i drugie tyle na pytanie co będzie jutro—deszcz czy pogoda? Ileż to czasu to ostatnie pytanie zabrało nam wieśniakom tego lata. Najgorętsze życzenia nasze dnia dobrego nie mogły w najważniejszéj chwili ściągnąć promienia słonecznego na porastające kopy zboża, na szczątki ocalonego od potoków siana. Wasza to wina—wyrzucał ks. proboszcz narzekającym na niełaskę nieba—porzućcie wasze modne dzień dobry i dobry wieczór, a przejdźcie do starego pochwalania J. Chr. to i dni dobre z ustaniem ich życzeń na wasze pola powrócą. Ale co powiedzą nasi pp. ekonomiści na ten nowy rozchod czasu; co powie szanowny autor przeglądu rolniczego, co nam tak ostro naganił przelotne westchnienie do Boga w wielkiém utrapieniu naszém, w kwestji co do czeladzi? A jednakże ludzie nie tylko z jedną głową na karku, przy któréj ów szanowny autor zabraniał nam szukać wyższéj pomocy, ale jakby z dziesięcią na wszystkie strony obróconemi, nie mogli w tém lecie poradzić sobie w trudności nie już o czeladź stałą, lecz o dorywczego robotnika. Wina to największa *czuhunki,* która nam rdzeń ludności do swych robot zabrała, bo co do nas, nie trzymając się proponowanego nam kodeksu karnego, ofiarowywaliśmy po 80 gr. i 3 złote nawet żniejom, a do 4 zł. kosarzom. Niektóre gospodarstwa dworne w naszych okolicach zasilały się dawniéj najemnikiem kobiecym z Wilkomierza. W tym roku werbownicy powracali z odpowiedzią, że damy miejskie, czy to przez troskliwość o wdzięki, czy z łatwości innych zarobków, nie życzą piec się na słońcu, mimo powabnéj zapłaty. Znam kilka miejscowości w gub. Mińskiéj, gdzie ludność żydowska ochoczo się najmuje do prac rolniczych, a pracując na swoim chlebie i przestając na posiłku nader skromnym, niemałe zyski odnosi. Mamy tu w okolicy kilka miasteczek przepełnionych żydowstwem: jak konchy ślimacze, co wynurzą się z bezdni, chwycą powietrza i na łożysko wracają, tak i żydzi po tych miasteczkach raz tylko w tydzień są w ruchu gorączkowym—w niedzielę—dzień targowy i cały czas dalszy przechodzi im na kombinacjach przemysłowych, lub w betach, a posłuchaj pan jak przyjmą propozycję zarobku w polu. Ci nawet, którzy używając szczodrych przywilejów klassy rolniczéj, własnemi rękami rolę uprawiać powinni, wyręczają się najczęściéj Janukiem i Pietrukiem.

Trudno zgadnąć co dziś utrzymuje miasteczka prywatne, żyjące jedynie z drobnego handlu, czy interes dziedzica, czy ogółu. Ponęta do tworzenia ich w dawniejszych czasach, była zawsze nieograniczona, statutem szlachcie zapewniona, wolność ustanawiania targowych opłat obyczajem miast książęcych i pańskich. Sadzano też miasteczka najczęściéj około dróg większych, aby dochód z ceł i myt od kupców z towarami idących, pobierać. Gdy późniéjsze ustawy wzięły handel kupiecki, temi mytami obciążony, pod większą opiekę, cła i myta spadły na wszystkie towary miejscowe przywożone na sprzedaż do miasteczek. Wszystko, zacząwszy od łyka, było niemi obarczone, a zasadą do ściągania był tak zwany Instruktarz, którego największym walorem była dawność, a który przy wydzierżawianiu instruktarzowych poborów, zawsze żydom, ulegał dopełnianiu, mnożył numera, za jedną rzecz po kilka rozmaitych kładąc opłat, gmatwał i dawał powód do nieskończonych sporów w pobieraniu targowego. Odkąd wyrozumiałość niektórych dziedziców wyrzekła się tego poboru tamującego handel miasteczek, a tam gdzie tego dobrowolnie nie zrobiono, nowe prawa krajowe, niecierpiące tych więzów żywo ścigać je zaczęły, dochody dziedziców miasteczek zjechały do intraty z propinacji, kram, oraz czynszów poziemnych. Tleją jeszcze po niektórych miastach zabytki instruktarzowe, ale już jak na włosku. Wstrzemięźliwość dobija lub dobiła propinacyjną intratę, i za cały więc dochod pozostaje cokolwiek z kar[cz]czem, z kram i czynszów, niezmiernie małych, bo ustanawianych przy względzie na drugie wpływy. Wprawdzie zdarzają się i dziś jeszcze dziedzice, co dla podniesienia intraty z propinacji, sklepów, nie szczędzą kosztów na tworzenie jarmarków, bez względu na to, że przywiléj, lub chorągiewka na rynku nie podwyższy targu, który jak potok potrzebuje naturalnych źródeł,—lecz są to już wcale rzadkie wyjątki.

Nie sądźmy więc, aby interes dziedziców był za ochroną miasteczek w ich obecném położeniu. Jakąż przysługę przynoszą żydzi miasteczkowi dla okolicznych dóbr, dla ogółu? Tu w naszych rozprawach wiejskich dzielimy się na dwa obozy: w jednym panie nasze uznają wielkie dobrodziejstwo miasteczek, w których zaradzić mogą niejednéj potrzebie spiżarni. Są między niemi tak gorliwe protektorki handlu izraelskiego po miasteczkach, że przy wszystkich zasobach i łatwości, nie opatrują się umyślnie w artykuły potrzeb domowych hurtowie w Wilnie, Kownie lub Rydze. W obozie nieprzyjacielskim przeważają takie uwagi: żydzi po wsiach zależą od dziedziców zupełnie; oni mogą ich w każdéj chwili usuwać. Ta zależność daje dziedzicom wędzidło na szachrajstwo żydowskie, na szkodliwy wpływ ich na moralność i mienie naszego włościanina. Że ich wpływ jest taki, rzecz widoczna, bo żyd, aby wyciągnąć zysk z chłopka, musi go naprzód zdemoralizować. Z miasteczkami jest całkiem inaczéj: tu żyd używa najzupełniejszéj niezależności. Wszystko co chłopek przyniosł lub przywiózł do miasteczka, musi przejść przez jego rewizją. Rachunki między nimi nigdy się nie kończą, a jeżeli dzisiaj chłopek obojętniejszym jest na czarkę, przebiegłość ma drugie sposoby do oszukaństwa. Cóż pocznie dziedzic, chcący się ująć za krzywdę swego włościanina przeciwko niezależnemu szachrajowi—pociągnąć go do policji lub rabina?

Przeprosiwszy więc nasze gospodynie, nie przestaniemy życzyć całem sercem, aby miasteczka, te łapki na naszych włościan, zmieniły się w poczciwsze targowiska, w którychby lud zbywając swoje produkta bez wielkiéj straty, mogł znajdować potrzebne dla siebie artykuły. Ta poprawa miasteczek nie tylko musi iść ręka w rękę ze środkami obmyślanemi dla podźwignienia włościan, ale nawet je uprzedzić, bo w cóż się te środki obrócą, kiedy miasteczka nasze rozwijać się będą w dotychczasowym kierunku, a władza i opieka dworna nad ofiarami ich szachrajstwa ustanie. Żydzi czyhają już na większą zdobycz i cisną się do miasteczek.

Towarzystwo rolnicze, którego zawiązania się i pomocy z takiem upragnieniem wyglądamy, we wstępnych obradach, między pierwszemi przedmiotami naglącéj potrzeby, uznawało konieczność pomnożenia rzemieślników rolniczych. Gdzież właściwsze osady dla nich jak w miasteczkach? Gdzież właściwsze miejsca na owe składy żelastwa narzędzi i tylu innych rzeczy gotowych jak dla gospodarstw dwornych tak i włościańskich? Rozpocząłem fabrykę u siebie—czego?—Wóz sporządzam. I w rzeczy samej w obecném położeniu tyleż około niego zachodów co koło budowli, a częstokroć z temi łatwiéj.

A nie trzeba do tego szerokich nadań. Doświadczenie przekonało, że miasteczka w najlepszym celu—kwitnienia rzemiosł, przy organizacji cechów, z hojném uposażeniem gruntowém zakładane, zeszły do nieużytecznych, dla tego, że to, jak słusznie powiadają, do pięty rzemieślnikowi przykute gospodarstwo rolne odwodziło go od jego przeznaczenia. Nam się zdaje, że potrzeba tu tylko zachęty, niejakiéj ofiary na pierwszą pomoc, na domówstwo, warstat. Przy ofiarowaniu takiéj umiarkowanéj pomocy, nie trudno będzie ściągnąć pożytecznych majstrów z zagranicy. I ta nowa ludność nie odleci z jaskółkami, zleje się z naszą i przyjmie się lepiéj niż szczepy i kwiaty tych panów przybyszów co z bukietów i szczypty nasion tysiące u nas uzbierali, lub bawarskiém piwem częstując, drugą nogą stoją zawsze za granicą. Widzimy to na tylu imionach cudzoziemskich tak zasłużonych krajowi przybranemu za nową ojczyznę, a których przodkowie zawitali tutaj zachęceni i wsparci troskliwością dawnych panów, co szczerze myśleli o potrzebie wzrostu rzemiosł.

W téj chwili daje się tu słyszeć, że p. Gotkiewicz, znany negocjant w Kownie, nabywszy grunta w gub. Kowieńskiéj, a niechcąc doświadczać przyjemności jakie teraz spotykają pracujących o najemnéj czeladzi, sprowadził partję ludzi z Prus czy Niemiec; ale przez omyłkę po-

średnictwa, zamiast rolników otrzymał usposobionych do rzemiosł pomocnych rolnictwu, którzy nie mogąc przyjąć ofiarowanych im zatrudnień, w bardzo krytyczném znaleźli się położeniu: zbywa im na środkach do powrótu i wolelibу osiąść na Litwie, lecz zachęty nie znajdują. Właśnie jestem na wsiadaniu do Kowna z osobistéj chęci i na prośby spółobywateli, dziedziców małych dóbr, aby połączonemi środkami przynęcić choć jednego lub dwóch majstrów na osadę w przyległém miasteczku.

Michał Dobużyński.

ROZMAITOŚCI.

— W 1-szym zeszycie IX tomu Wiadomości Ces. Akademji nauk w Petersburgu, znajduje się zbiór pierwotnych wyrazów narzecza kaszubskiego, przez Cejnowę.

— W lipcu bież. r. odlane zostało w królewskiéj ludwisarni w Anglji większe od wszystkich znanych dotąd działo śpiżowe: długość jego wynosi stop 20 a materjału zużyto nań 700 pudów!

— Z Podolskich Wiadom. gub. dowiadujemy się o projekcie zawiązania spółki z kapitałem 55,000 rub sr. celem oczyszczenia koryta rzeki Dniestru dla ułatwienia komunikacji parowcami. Projekt ten wnosi p. Bohdanowicz obywatel Bukowiny austryjackiéj, w którego majątku odkryte pokłady węgla kopalnego, mogłyby znakomicie być pomocne rozwinięciu żeglugi. Komunikacja Dniestrem, już dzisiaj dość ważna, mogłaby przybrać szerokie rozmiary i wpłynąć przeważnie na rozwój przemysłowy i handlowy przyległych stron Galicji, Podola i Bessarabji.

— 12 czerwca o godz. 11 w wieczór, wszyscy mieszkańcy miasta Baku (w zach. części Kaukazu) przestraszeni zostali wielkim wybuchem wulkanicznym na południo-zachod od tego miasta. Na ulicach i w mieszkaniach było jasno jak we dnie. Nazajutrz przybyli do Baku na statku „Turkmen," powiadali, iż stojąc o wiorst 20 od brzegu téj okolicy gdzie nastąpił wybuch, doświadczyli burzenia się morza, a piasek zasypał cały pokład statku.

— W dzienniku „Mercantile Miscellanies" znajdujemy następne szczegóły o spożywaniu tytuniu: Anglja spotrzebowywa go rocznie od 30 do 35 miljonów funtów, nieliczące w to kontrabandy. We Francji, stosunkowo do cyfry ludności, palą tytuniu więcéj niż w Anglji. W Hamburgu, liczącym 150,000 ludności, każdodziennie spożywa się 40,000 cygar. W Danji przypada na każdego mieszkańca około pięciu funtów tytuniu w ciągu roku. Belgja spożywa go stosunkowo więcéj. W Ameryce wychodzi rocznie najmniéj .0 miljonow beczek. W Turcji cały przemysł tytuniowy wydaje około 30 miljonów funtów rocznie, z których trzecia część spożywa się na miejscu, a reszta wychodzi do innych krajów.

— D. 5 lipca otwartą została koléj żelazna z Miskolca do Koszyc. Daléj koléj ta z Koszyc ma być budowaną przez Karpaty do Galicji.

— Mówią o projekcie wykopania kanału przez księstwo Holsztyńskie dla połączenia morza Niemieckiego z Bałtykiem, przez co uniknięto by okrążania Jutlandji i przechodzenia przez Kategat. Pewien Amerykanin miał prosić o pozwolenie na wykonanie tego projektu.

— Olbrzymi statek przewozowy Leviathan przezwany dziś Great-Eastern odbył piérwszą podróż do Ameryki w ciągu dni 12-stu, robiąc 333 mil drogi dziennie. Nosi tak lekko, iż podróżni prawie niedoznali choroby morskiéj.

— W dziennikach francuzkich znajdujemy wiadomość o nowo wynalezionym przez lekarza hiszpańskiego Ciebre płynie niszczącym zgniliznę, z którym wynalazca robił najpomyślniejsze próby w obecności lekarzów, chemików i przedstawicieli dziennikarstwa. Płyn ten jest bardzo tani; można go używać do niszczenia nieprzyjemnéj woni w salach szpitalnych i miejscach gdzie spoczywają zwłoki umarłych; za pomocą jego można zwłoki przez czas długi zachowywać bez szkody i oczyszczać rany. Drugim podobnym wynalazkiem jest emulsja, otrzymywana ze smoły węgla kamiennego z saponiną przez rozpuszczenie piérwszéj w alkoholu i zmieszanie z drugą, wynaleziona przez p. Leboeuf. Taka emulsja przykładana na szarpiach, wstrzymuje zupełnie gnicie w pewnych uporczywych ranach i goi je bardzo prędko.

— Pruska policja lekarska podaje następujące ostrzeżenie: Są obecnie w użyciu tak zwane tarlatanowe suknie, na których piękna zielona arszenikowa farba obficie i w ten sposób jest umieszczona, że za każdém dotknięciem się materji pył arszennikowy z niéj się wydziela. To samo ma miejsce w sztucznych kwiatach, których liście również arszenikową farbą obficie są posypane. Niebezpieczeństwo zatrucia arszenikowego przez tego rodzaju materje i kwiaty jest tak łatwo możebne, że prezydjum policji niemoże dość usilnie ostrzegać, aby takowych nieużywano.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

W Kijowie wyszedł tom 1-szy dzieła Tocquevilla „Demokracja w Ameryce", przekład A. Jakubowicza studenta kijowsk. uniwersytetu. Całe dzieło składać się będzie z czterech tomów.

— „Wiadomości Moskiewskie" umieściły rozbiór Pamiętników historycznych wydanych tu w Wilnie przez p. Michała Balińskiego. P. Wiesiołowski, autor tego rozbioru, najdłużéj zatrzymuje się nad pamiętnikiem M. Obuchowicza, który wzięty do niewoli i trzymany blizko dwa lata w Moskwie, szczegółowo i w sposób interesujący opisał ten przymuszony pobyt w stolicy carstwa.

— W téj chwili otrzymujemy list z Kijowa, w którym donoszą, że o 6 mil od tego miasta, w Kacharliku, majętności obywatela Troszczyńskiego, spadła szarańcza, która 16 wiorst powierzchni zajęła i niszczy wszystko do szczętu.

— Trapi nas, piszą w tymże liście, klęska rozpowszechnienia kradzieży koni, któréj niepodobna wytępić; warto żeby pomyślano nad środkami zapobieżenia temu. Złodzieje koni zawiązali tu swoje faktorje, etapy, mają własne drogi, kommunikacje, pomoce i t. p. W każdém miasteczku znają żydów trudniących się tą kradzieżą, jak krawiectwem, albo szewstwem; każdy z nich siedział w więzieniu z tego powodu po razy kilka, ale zawsze został w końcu wypuszczony na wolność w braku dowodów winy.

— Ulubiony nasz artysta dramatyczny p. Nowiński w powrocie swoim z Warszawy zatrzymał się w Kownie, gdzie występował już w dwóch gościnnych rolach: Robina w Pamiętnikach Szatana i Kaspra Karlińskiego. Podczas przedstawienia Kaspra Karlińskiego dosłównie zasypany był bukietami.

ODPOWIEDZI KURJERA WILEŃSKIEGO.

P. L. S. Listy i przesyłkę otrzymaliśmy. Najczuléj, dziękujemy za pamięć. Podzielamy boleść; wytrwania i rezygnacji.

2. Свенцянскій Земскій исправникъ объявляетъ о намѣреніи помѣщика Свенцянскаго уѣзда Іосифа Шишко, отправиться чрезъ Германію и Австрію въ Крымъ, срокомъ на полъ-года.

3. Канцелярія г. Виленскаго военнаго губернатора и генералъ-губернатора Гродненскаго и Ковенскаго объявляетъ о выѣздѣ слѣдующихъ лицъ за границу: 1) Церемоніймейстера Императорскаго Двора, дѣйств. стат. совѣт. князя Александра *Васильчикова*; 2) Камеръ-юнкера графа Михаила *Тышкевича;* 3) графа Викентія *Тышкевича*; помѣщиковъ: 4) Михаила *Подберескаго*; 5) Камиліи *Слизень* съ дочерьми *Рытою* и *Маріею*; 6) Рудольфа *Ясенскаго*; 7) Касыльды *Грабовской* съ дочерьми *Θеодосіею* и *Касыльдою*; 8) учителя Поневѣжской гимназіи Ивана *Пора*, съ сыномъ *Адольфомъ*; 9) Варшавской обывательки Юліи *Богданской* и 10) жены 3-й гильдіи купца *Фейги Сольцъ* съ сыномъ *Шмуйлою* и дочерью *Цынкою*.

Тит. совѣт. *Зубовичъ*. (446)

3. Жена купеческаго сына еврейка Анетта *Гуровицъ* и Аптекарскій помощникъ Петръ *Левенбергъ* отправляются за границу.

Тит. сов. *Зубовичъ*. (471)

3. Жена Виленскаго 3-й гильдіи купца Ревека Лифшицъ отправляется за границу.

Тит. сов. *Зубовичъ*. (442)

3. Прусская подданная дѣвица Эмилія Гукъ (Huck) возвращается за границу.

Тит. Сов. *Зубовичъ*. (443)

2. Виленская мѣщанка Марія Рожанская отправляется за границу.

Тит. сов. *Зубовичъ*. (485)

3. Горыгорѣцкимъ земледѣльческимъ институтомъ симъ объявляется, что въ классахъ частныхъ землемѣровъ и таксаторовъ, состоящихъ при институтѣ, открывается новый курсъ съ 1-го сентября сего года и что желающіе поступить въ эту классы имѣютъ подавать прошенія свои по семи предмету до вышеуказаннаго срока. (468)

3. Минскій Наимянованный епископъ Павелъ Рава духовнымъ завѣщаніемъ 15 декабря 1858 года составленнымъ и 19 тогожъ декабря у крѣпостныхъ дѣлъ Минской гражданской палаты явленнымъ, между прочемъ отказалъ для потомства обоего пола родныхъ сестръ своихъ Агнессы Рутковской и Викторіи Вроченской, въ равный раздѣлъ шесть тысячъ руб. сереб., а потому Минскій уѣздный судъ на основаніи 1239 Ст. X. Т. части I вызываетъ наслѣдниковъ покойныхъ Агнессы Рутковской и Викторіи Вроченской, дабы явились въ уѣздный судъ съ доказательствами въ опредѣленный 1241 Ст. X. Т. части I шести мѣсячный срокъ. (438)

3. Минскій Наимянованный епископъ Павелъ Рава духовнымъ завѣщаніемъ 15 декабря 1858 года составленнымъ и 19 тогожъ декабря у крѣпостныхъ дѣлъ Минской гражданской палаты явленнымъ, между прочимъ отказалъ пятьсотъ руб. сер, для бѣдной фамиліи Равовъ, но кому именно не-обозначено, а потому Минскій уѣздный судъ объявляетъ, чтобы лица имѣющія право на полученіе означеннаго дара, явились въ уѣздный судъ съ доказательствами въ опредѣленный 1241 Ст. X. Т. чмсти I. шестимѣсячный срокъ, съ предвареніемъ, что по истеченіи означеннаго срока, означенная сумма будетъ выдана явившимся. (438)

2. Święciański sprawnik Ziemski ogłasza, iż obywatel powiatu Święciańskiego Józef Szyszko, ma zamiar przez Niemcy i Austrję wyjechać do Krymu, na pół roku. (499)

3. Kancellarja p. Wileńskiego wojennego gubernatora i jenerał-gebernatora Grodzieńskiego i Kowieńskiego ogłasza o wyjeździe za granicę osób następujących: 1) Mistrza Ceremonji Dworu Cesarskiego, rzeczywistego radzcy stanu księcia Aleksandra *Wasilczykowa*; 2) Kamer-junkra hrabiego Michała *Tyszkiewicza*; 3) Hrabiego Wincentego *Tyszkiewicza;* obywateli: 4) Michała *Podbereskiego;* 5) Kamilli *Slizieniowéj* z córką *Rytą* i *Marją*; 6) Rudolfa *Jasieńskiego;* 7) Kasyldy *Grabowskiéj* z córkami *Teodozją* i *Kasyldą*; 8) nauczyciela gimnazjum Poniewiezkiego Jana *Para* z synem *Adolfem*; 9) obywatelki Warszawskiéj Julji *Bohdańskiéj* i 10) żony kupca 3 gildij Fejgi *Solc* z synem *Szmujłą* i córką *Dynką*.

Radzca honorowy *Zubowicz*. (446)

3. Żona syna kupieckiego żydówka Anetta *Hurowic* i pomocnik aptekarski Piotr *Lewenberg* wyjezdżają za granicę.

Radzca honorowy *Zubowicz*. (471)

3. Żona kupca Wileńskiego 3-éj gildji Rebeka Liwszyc wyjeżdża za granicę.

Radzca honorowy *Zubowicz*. (442)

3. Prusska poddana panna Emilja Huck powraca za granicę.

Radzca honorowy *Zubowicz*. (443)

2. Wileńska mieszczanka Marja Rożańska wyjeżdza za granicę.

Radzca honorowy *Zubowicz*. (485)

3. Horyhorecki instytut rolniczy ogłasza, że w klassach prywatnych mierniczych i taksatorów przy instytucie zostających, rozpoczyna się od 1-go września roku ter. kurs nowy, i że życzący wejść do tych klass, mają o tém podawać swe prośby przed owym terminem. (468)

3. Miński biskup Nominat Paweł Rawa, testamentem 15 grudnia 1858 roku sporządzonym i 19 tegoż grudnia do akt wieczystych Mińskiéj izby cywilnej podanym, między innemi dla potomstwa płci obojéj rodzonych siostr swoich, Agnieszki Rutkowskiéj i Wiktorji Wroczeńskiéj zapisał na równy podział sześć tysięcy rub. sr.; przeto Miński sąd powiatowy, na zasadzie 1239 art. T. X. Cz. 1, wzywa spadkobierców ś. p. Agnieszki Rutkowskiéj i Wiktorji Wroczeńskiéj, iżby przybyli do sądu powiatowego z dowodami w ciągu ustanowionego 1241 art. X T. Cz. I terminu sześciomiesięcznego. (438)

3. Miński biskup Nominat Paweł Rawa, testamentowém rozporządzeniem 15 grudnia 1858 roku sporządzonym, a 19 tegoż grudnia do akt wieczystych Mińskiéj izby cywilnéj podanym, między innemi pięćset rubli sr. zapisał dla biednéj familji Rawow, lecz komu mianowicie, niewymieniono; przeto Miński sąd powiatowy wzywa, iżby osoby, mające prawo do otrzymania rzeczonego daru, przybyły do tego sądu powiatowego z dowodami, w ustanowionym 1241 art. X T. Cz. 1 terminie sześciomiesięcznym, z zastrzeżeniem, iż po upływie tego terminu, rzeczona summa wydaną będzie przybyłym. (438)

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

1. Отъ Виленскаго Приказа Общественнаго Призрѣнія объявляется что для выручки долга Приказа по займу изъ Виленской губернской коммисіи народнаго продовольствія и прочихъ казенныхъ взысканій согласно постановленію Приказа 18 іюля сего года состоявшемуся будетъ производиться въ присутствіи онаго торгъ 21 октября сего 1860 года съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою на продажу домовъ въ уѣздномъ городѣ Трокахъ состоящихъ, принадлежащихъ вдовѣ купца Марка Шпаковскаго, Луціи Шпаковской, однаго въ половинѣ каменнаго а въ половинѣ деревяннаго и двухъ деревянныхъ построенныхъ на одномъ собственномъ плацѣ приносящихъ чистаго годоваго дохода 182 руб. оцѣненныхъ въ 605 р. сер. А потому желающіе участвовать въ означенныхъ торгахъ благоволятъ явиться съ благонадежными залогами въ Приказъ гдѣ могутъ видѣть и предъ наступленіемъ сроковъ торговъ относящіяся къ этимъ домамъ документы. Августа 4 дня 1860 года. (493)

1. 1860 года іюля 30 дня. Гродненскій Приказъ Общественнаго Призрѣнія симъ извѣщаетъ, что заложенное въ семъ Приказѣ 25 апрѣля 1852 г. имѣніе Милешки Гродненской губерніи въ Бѣлостокскомъ уѣздѣ расположенное, принадлежащее помѣщику Люціяну Гоувальду заключающее въ себѣ наличныхъ 388 мужескаго пола душъ крестьянъ и земли 4,088 десятинъ, съ строеніями дворовыми и крестьянскими и прочими принадлежностями оцѣненное по десятилѣтней сложности въ 26,782 р. продаваться будетъ въ семъ Приказѣ чрезъ четыре мца отъ позднѣйшаго припечатанія настоящаго объявленія въ публичныхъ вѣдомостяхъ за долгъ слѣдуемый Приказу въ суммѣ 21,125 р. 29 к. кромѣ процентовъ и шрафовъ за просрочку.

За Непремѣннаго члена совѣтникъ губернскаго правленія *Летовтъ*.

Секретарь А. *Германскій*. (498)

1. Управленіе Виленской Земской конюшни объявляетъ, что 12 сентября въ 12 часовъ утра будутъ продаваться съ аукціоннаго торга, при заведеніи, пять обракованныхъ жеребцовъ годныхъ въ производители и для ѣзды. (516)

3. Виленскій Приказъ Общественнаго Призрѣнія объявляетъ, что согласно постановленію его 27 минувшаго іюня состоявшемуся будетъ продаваться въ ономъ просроченное имѣніе Свилла Свенцянскаго уѣзда въ 3 станѣ принадлежавшее прежде помѣщикамъ Стефану и Анѣли Мацкѣвичамъ, нынѣ перешедшее къ сыну ихъ Сигизмунду Мацкѣвичу съ 52 мужескаго пола душами 883 десятинами земли и всѣми къ тому имѣнію принадлежностями, оцѣненное въ 14,925 р. О срокахъ же продажи этаго имѣнія будетъ извѣщено чрезъ сіи же вѣдомости. Іюля 11 дня 1860 г. (434)

2. Виленскій Приказъ общественнаго призрѣнія объявляетъ, что въ ономъ будетъ продаваться за ссудную недоимку и прочія казенныя взысканія, имѣніе помѣщиковъ Дисненскаго уѣзда Николая и Осипа Павловыхъ сыновей Бартошевичей, Недзведзіово, въ 1 станѣ тогожъ уѣзда состоящее съ 15 наличными мужескаго пола душами, 140 десятинами земли и всѣми къ оному принадлежностями, оцѣненное къ десятилѣтней сложности до хода въ 1550 р. серебромъ. О срокахъ продажи этаго имѣнія будетъ извѣщено чрезъ сіи же вѣдомости. Іюля 28 дня 1860 года. (476)

3. Виленскій Центральный Архивъ симъ объявляетъ, что въ канцеляріи его 24 сего августа производиться будутъ торги съ законною чрезъ три дня переторжкою на переплетъ актовыхъ кникъ на сумму сорокъ пять руб. сер. Вильно 3-го августа 1860 года. (488)

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

1. Wileński Urząd Powszechnego Opatrzenia ogłasza, iż dla wyręczenia długu temu Urzędowi należnego z rzeczy pożyczki w Wileńskiéj kommisji gubernjalnéj zaopatrzenia w żywność zaciągniętéj, oraz innych należności skarbowych, stosownie do postanowienia Urzędu w dniu 18-m lipca ter. roku nastałego w sądowéj tegoż Urzędu będą się odbywały 21 października ter. 1860 roku targi, ze zwykłym we trzy dni przetargiem, na przedaż domów w powiatowém mieście Trokach położonych, należących do wdowy po kupcu Markus Szpakowskim, Łucyi Szpakowskiéj, jednego w połowie murowanego a w połowie drewnianego, i dwóch drewnianych, wybudowanych na jednym dziedzicznym placu, czyniących czystego rocznego dochodu 182 r., ocenionych 605 rub. sr. Przeto życzący uczestniczyć w tych targach, zechcą z pewnemi ewikcjami przybyć do Urzędu Pow. Opatrz., gdzie i przed nadejściem terminu targów mogą rozpatrywać dokumenta tych domów tyczące się. Dnia 4-go sierpnia 1860 roku (493)

1. Dnia 30-go lipca 1860 roku. Grodzieński Urząd Powszechnego Opatrzenia niniejszém ogłasza, iż zaewikcjonowany w tym Urzędzie 25-go kwietnia 1852 r. majątek Mileszki gubernji Grodzieńskiéj w powiecie Białostockim położony, należący do obywatela Lucyana Houwalda, zawierający obecnych włościan płci mękiéj 338 i ziemi 4,088 dziesięcin, z zabudowaniem dworskiém i włościańskiem i innemi przynależnościami, oceniony w stosunku dziesięcioletniego dochodu 26,782 r., będzie się przedawał w tym Urzędzie we cztery miesiące od ostatniego wydrukowania niniejszego ogłoszenia w gazetach, za dług należny temu Urzędowi w ilości 21,125 r. 29 kop., prócz procentów i sztrafów za przeroczenie.

Za Ciąglego członka radzca rządu gubernjalnego *Letowt*.

Sekretarz A. *Hermański*. (498)

1. Zarząd Wileńskiéj Stadniny Ziemskiéj ogłasza, ze dnia 12 września o godzinie 12 zrana, będą się przedawały z publicznego targu pięć ogierow w zakładzie znajdujących się, przydatne do rozpłodu i do jazdy. (516)

3. Wileński Urząd Powszechnego Opatrzenia ogłasza, iż w skutek jego postanowienia 27-go zeszł. czerwca nastałego, będzie się w nim przedawał majątek przeroczony Swiłła, w Święciańskim powiecie w 3 stanie położony, własność niegdyś obywateli Stefana i Anieli Mackiewiczow, a obecnie ich syna Zygmunta Mackiewicza, z 52 włościanami płci mękiéj, 883 dziesięcinami ziemi i ze wszystkiemi przynależnościami tego majątku, oceniony 14,925 rub.; o terminach zaś przedaży tego majątku, będzie przez tęż gazetę zawiadomiono. Dnia 11 lipca 1860 roku. (434)

2. Wileński Urząd Powszechnego Opatrzenia ogłasza, że w nim będzie się przedawał za pożyczkę skarbową i inne należności skarbowe, majątek obywateli powiatu Dziśnieńskiego, Mikołaja i Jozefa Bartoszewiczów, Niedźwiedziowo zwany, w 1 stanie tego powiatu położony, zawierający 15 włościan obecnych płci mękiéj 140 dziesięcin ziemi, ze wszystkiemi przynależytościami, oceniony podług dziesięcioletniego dochodu 1550 rubli srebrem. O terminach przedaży tego majątka, ogłoszono będzie w tejże gazecie. Dnia 28 lipca 1860 r. (476)

3. Archiwum Centralne Wileńskie ogłasza niniejszém, iż w kancellarji jego dnia 24 sierpnia będą się odbywały targi z prawnym we trzy dni przetargiem na oprawę xiąg aktowych na summę czterdziestu pięciu rubli. Wilno 3-go sierpnia 1860 roku. (488)

ЧАСТНЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно, съ 11-го по 15-го августа.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКІЙ.

Пом.: Рудомина. Чеховичъ. Шумскій. Лопацинскій. Гелингъ. Богдановичъ. г-жи; Мацкевичъ. Гелингъ. штабъ-кап. Паапъ. ксендзъ Вашкевичъ. унтеръ-офицеры: Волкъ. Голубовъ.

Въ разныхъ домахъ.

Въ д. Пузыны: Ив. Свольквнъ.—Въ д. Мышковскаго: отст. штабсъ-кап. А. Ротъ.— Въ д. Таньскаго: генералъ-лейтенантъ Бургардъ.— Въ д. Пясецкаго: подполк. 4-го округа корпуса жандармовъ Зыгмунтовскій. тит. сов. А. Лабуцъ. — Въ д. Абрамовича при преображенской улицѣ: генералъ-маіоръ Гольштейнъ. генералъ-маіоръ Семеновъ. полк. Бр. Сливинскій. полк. Өеод. Моравскій.— Въ д. Апатова при виленской улицѣ: штабсъ-кап. Өедосовъ.—Въ д. Жамейтовой при вилен. улицѣ: г-жа М. Косцялковская.—Въ д. Гимназіяльномъ на замковой улицѣ: г-жа I Кандидовъ.— Въ д. Доброчинности на татарской улицѣ: двор. Людкевичъ. г-жа Анѣля Оскерко. дѣйств. стат. сов. Свячевъ. г-жа Анна Славинская. пом. Б. Родзевичъ. отст. подполк. Өеод. Плаксовскій. полк. Ал. Быченскій. генералъ-маіоръ баронъ Розенъ. генералъ-лейтенантъ А. Лингенъ.

Выѣхали изъ Вильна, съ 11-го по 15-го августа.

Пом.: Чечотъ. чин. при жел. дор. Фуке. отст. ротм. Л. Морачевскій. пом. Пржеменецкій. поруч. корп. лѣсничъ. Б. Солдасъ. пом. Шелькингъ. баронесса Беръ. г-жа Тер. Фронцкевичъ. пом. И. Бальцевичъ. г-жа Анна Мацкевичъ. отст. штабъ-кап. Кондратовичъ. подполк. А. Бижерановъ. г-жа Юзефа Щитова. надв. сов. докторъ А. Вельнъ.

Торговыя цѣны остаются прежнія.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna, od 11 do 15 sierpnia.

HOTEL NISZKOWSKI.

Obyw.: Rudomina. Czechowicz. Szumski. Łopaciński. Goehling. Bohdanowicz. panie: Mackiewicz. Goehling. szt.-kap. Paap. ks. Waszkiewicz. podoficerowie: Wołk. Gołubow.

W różnych domach.

W d. Puzyny: Ign. Swolkień.—W d. Myszkowskiego: dym. sztabs-kap. Al. Roth.—W d. Tańskiego: jenerał-lejt. Burhard.—W d. Piaseckiego: podpółk. 4 okręg. korp. żandar. Zygmuntowski. radz. hon. St. Łabudź.—W d. Abramowicza przy ul. preobraż.: jenerał-major Holsztejn. jenerał-major Siemienow. półk. Bron. Śliwiński. półk. Teod. Morawski.— W d. Apatowa przy ul. wileń.: sztabs-kap. Fiedosow. W Żamettowéj przy ul. wileń.: pani M. Kościałkowska. Gimnazjalnym przy ul. zamkowéj: pani Józefa Kar W d. Dobroczynności przy ul. tatarsk.: dworz. L. pani Aniela Oskierczyna rzeczyw. radz. st. Świacz Anna Sławińska. ob. Bol. Rodziewicz. dym. podpółk Płaksowski. półk. Al. Byczeński. jenerał-major bar jenerał-lejtnant Al. Lingen.

Wyjechali z Wilna, od 11 do 15 sierp

Ob.: Czeczot. urz. kol. żel. Fuke. dym. rot czewski. ob. Przemieniecki. porucz. korp. leśn. ob. Szelking. baronowa Berg. pani Ter. Fro ob. Jan Balcewicz. pani Anna Mackiewiczowa kap. Kondratowicz. podpółk. A. Bażeranow. Szczytowa. radz. dw. doktor Al. Woelck.

Ceny na targach pozostają dawnie